

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒

เดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๖

วารสาร

อันเนื่องมาจาก

พระราชดำริ

น้ำคือชีวิต

“น้ำ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในงานเกษตร
แม้ดินจะดีไม่ดีบ้าง หรือมีอุปสรรคทางด้านอื่นๆ
ถ้าแก้ปัญหาน้ำในเรื่องแหล่งน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูกได้แล้ว
เรื่องอื่นๆ ก็จะพลอยดีขึ้นติดตามมา”

พระราชทานแก่ นายสุเมธ ตันติเวชกุล และคณะฯ
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๙

เฉลิมราชกุมารี ชาติรวาท

ฟื้นฟูบูรณะพระอุ้มเอื้อง
 “สยามบรมราชกุมารี”
 ทรงงามหลักความดี
 พระทศกัณฐ์เพชรแก้ว
 ข้าเริญตาม “พ่อ” ด้วย
 ขุนเพิ่มหลากโครงการ
 ร่วมรัฐ-ราษฎร์ ทรงงาม
 เสียดีจ ๆ ทุกถิ่นเอื้อง
 ปัญหาพิเคราะห์พร้อม
 ขนบทรงเร่งรัด
 มุ่งการศึกษาจัด
 ภารกิจการแก
 วิชาทหาร ตำรวจด้วย
 กอปรพระทัยการณ
 ๓๓๓. ก่อกิจขุน
 วิชาเกษตรปลูกส้ม

เขียงรวี
 เลิศแล้ว
 ยอดยิ่ง พระเอย
 ่องพื้ภูมิธรรม
 ปณิธาน
 กิจเกื้อ
 มุขาก เขียงรณ
 โอบด้วยกรุณา
 ปฏิบัติ
 ช่วยแก
 ลงสู่ รากเฮย
 มีข้อดำเนิน
 ร่วมบุญ
 เขียงพร้อม
 สดงานศึก - ษาแ
 เขียงเลี้ยงเขารชน

ผลนำชีวิตพื้
 เด็กเล็กสู่ “ศูนย์พัฒนา”
 เทคโนโลยี นำมา
 ด้วอย่างแห่ง “ผู้ให้”
 แนวนิยมเศรษฐกิจเจ้า
 “ทฤษฎีใหม่” เคียง
 วิฤตวิฤกาลเสียง
 ชาญหักทากไทยสู่
 สร้างสรรค์ตั้งพระได้
 นำแบบอย่างชนเขิน
 ตามบาทขุคเลน
 ไทยจักกลับก้าวหน้า
 ปองถวาย “พระเทพรัตน ๗” เจ้า
 วารสีรอบเฉลิมพระชนม
 ขอเจริญพระพรษาดล
 เขียงร่วมเกล้า ๆ รากแก้ว

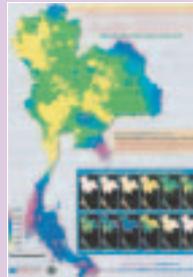
ปัญญา
 ชาติไว้
 เสริมราช- การแล
 สืบสร้างสังคม
 “ขอเขียง” พระเอย
 กอบกู้
 ขุนชาติ ไตฤ
 ร่วมน้ำใจกัน
 บำเพ็ญ
 ทั่วหล้า
 ประจักษ์ แล้วนา
 เต้นด้วยธรรมครอง
 วมคน
 ่องแก้ว
 สืบจัก- กริเฮย
 แวงแคว้นไทยเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
 ข้าพระพุทธเจ้า สำนักงาน กปร.
 (พลตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธา ประพันธ์)

สารบัญ

บทความพิเศษ : การจัดการทรัพยากรน้ำ

แนะนำโครงการ : โครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำ และปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยา

ในความทรงจำ : ns

พระราชกรณียกิจ

ความเคลื่อนไหว

● เฉลิมราชกุมารี อาศิรวาท	๓
● สารบัญ	๔-๕
● บทบรรณาธิการ	๖
● บทความพิเศษ	๗
● แนะนำโครงการ	๑๓
● กองที่ขงสวิงพัฒนา	๑๖
● ประชาชน่าใส	๑๙

CONTENT

รองให้กำลังใจในการทำงาน

ประชาน้ำใส : พลังชุมชนที่ไปงน้ำร้อนพลิกผืนป่าตามแนวพระราชดำริ

ถาม-ตอบ : เครื่องหมายของสำนักงาน กปร.

ผลงานวิจัย : การทดลองแก้ไขบ่อน้ำเปรี้ยวเพื่อใช้เลี้ยงปลา

ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา : เลาะเลียบเมืองนคร เทียบท่าปากพนัง

●	ในความทรงจำ	๒๕
●	ถาม-ตอบ	๓๐
●	สาระน่ารู้	๓๐
●	ผลงานวิจัย	๓๑
●	พระราชกรณียกิจ	๓๔
●	ความเคลื่อนไหว	๓๗

วารสาร กปร. ฉบับแรกได้เผยแพร่ให้ผู้อ่านไปแล้ว และได้รับการต้อนรับจากท่านผู้อ่านพอสมควร แต่เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น สำนักงาน กปร. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงจึงได้เกิดขึ้นตั้งแต่ชื่อ “วารสาร กปร.” เป็น “วารสาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดั้งเดิม คือ เผยแพร่พระราชกรณียกิจทางด้านการพัฒนา ซึ่งเกิดจากพระราชดำริที่ได้พระราชทานให้ดำเนินการโครงการต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน พร้อมทั้งปรับปรุงให้มีเนื้อหาสาระที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่ทุก ๓ เดือน มีคอลัมน์ประจำ ประกอบด้วย

- ๑ **บทความพิเศษ** โดยผู้มีความรู้ความเข้าใจในพระราชดำริแต่ละด้าน
- ๒ **แนะนำโครงการ** ท่านผู้อ่านจะได้ทราบถึงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ หรือที่อยู่ในความสนใจ
- ๓ **ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา** ท่านจะได้ทราบถึงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดที่โครงการฯ ตั้งอยู่
- ๔ **ในความทรงจำ** เป็นการบันทึกความทรงจำของผู้ที่เคยปฏิบัติงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ๕ **ประชาชนน้ำใส** เป็นการบอกเล่าของเกษตรกรที่ได้นำแนวทางหรือแบบอย่างของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปใช้ในการประกอบอาชีพ แล้วทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ๖ **ผลงานวิจัย** เป็นผลงานศึกษาทดลองวิจัย จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สรุปผลแล้วว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้

นอกจากนี้ยังประกอบด้วยพระราชกรณียกิจทางด้านการพัฒนา ความเคลื่อนไหวในสำนักงาน กปร. สาระน่ารู้ตลอดจน ถาม-ตอบ สำหรับผู้อ่านที่มีความสงสัยในเรื่องใด เกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถสอบถามได้ที่กองบรรณาธิการ แล้วคำตอบจากผู้รู้จะปรากฏในวารสารฉบับต่อไป

สำหรับ “วารสาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ฉบับนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับน้ำเพราะ “น้ำคือชีวิต” ผู้อ่านจะได้ทราบถึงพระราชกรณียกิจด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ และผลที่เกิดจากการจัดการน้ำจนทำให้เกิดประชาชนน้ำใส พร้อมทั้งความประทับใจ หรือข้อสังเกตต่างๆ ของผู้ที่ได้สนองพระราชดำริเกี่ยวกับเรื่องน้ำเช่นกัน ซึ่งผู้อ่านจะได้รับทราบถึงการทรงงานเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำอีกแห่งหนึ่ง

ในการจัดทำ **วารสาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ** นี้ คณะบรรณาธิการจะยินดีเป็นอย่างยิ่ง หากท่านผู้ใดได้ส่งบทความหรือข้อมูลที่ท่านได้นำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติแล้ว ทำให้เกิดผลสำเร็จ หรือคำแนะนำอย่างใดที่ทำให้ผู้อ่านวารสารฯ ได้รับประโยชน์ กรุณาส่งตรงไปยังกองบรรณาธิการ คณะบรรณาธิการขออภัยด้วยความขอบคุณยิ่ง ส่วน **วารสาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ฉบับต่อไป จะให้ท่านได้ทราบเกี่ยวกับพระราชดำริ เรื่อง “ปาร์กน้ำ” เพราะป่าไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งหลายรวมถึง “ทรัพยากรน้ำ” ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์

การจัดการทรัพยากรน้ำ

ปราโมทย์ ไม้กลัด

สมาชิกวุฒิสภากรุงเทพมหานคร

อดีต อธิบดีกรมชลประทาน

ตลอดระยะเวลาหลายสิบปี ที่ทรงใกล้ชิดประชาชนในทุกภาคของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทราบปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมักขาดแคลนน้ำเพาะปลูกพืช และไม่มีน้ำใช้น้ำบริโภคอย่างพอเพียง ในฤดูแล้ง ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นทุรกันดาร นอกจากนั้น ในหลายท้องถิ่นยังเกิดภาวะน้ำท่วมทำความเสียหายแก่พืชผลและทรัพย์สินของประชาชนเป็นประจำในฤดูฝน อีกทั้งการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้คุณภาพน้ำตามแหล่งน้ำของชุมชนเมืองใหญ่ฯ สูญเสียไปจนไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ เหล่านี้ทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืช และทรัพย์สินต่างๆ ของส่วนรวมไปทั่ว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง และทรงสนพระราชหฤทัยในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความสมดุล ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์

“...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ...”

เป็นความตอนหนึ่งในพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เป็นพระราชดำรัสอย่างตรงไปตรงมาที่ทรงวางน้ำหนักให้กับเรื่อง “น้ำ” ซึ่งทรงตระหนักถึงความสำคัญของน้ำต่อความอยู่รอดของชีวิต ทั้งมนุษย์ สัตว์ และพืช โดยเหตุที่น้ำนั้นเป็นองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต ถ้าไม่มีน้ำชีวิตก็ไม่สามารถอยู่รอดได้

พระราชกรณียกิจในการจัดการทรัพยากรน้ำที่พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการมาโดยตลอด ทรงมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนเกี่ยวกับน้ำ สนองความต้องการขั้นพื้นฐานของราษฎร เพื่อที่จะได้พัฒนา

คุณภาพชีวิตให้พ้นจากสภาพความยากจนแร้นแค้นให้มีกินมีใช้ต่อไป ได้แก่ การจัดหาความช่วยเหลือราษฎรในท้องที่ขาดแคลนน้ำให้มีน้ำใช้เพาะปลูกพืช และมีใช้อุปโภคบริโภค การระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่มกรณีพื้นที่นั้นเกิดน้ำท่วมขังเป็นประจำ การป้องกันและบรรเทา น้ำท่วม และการแก้ไขบำบัดน้ำเน่าเสีย

ทรงแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำ

ทรงหาทางแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำให้มีพอเพียงสำหรับเกษตรกรและการอุปโภคบริโภค ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

๑. การทำ “ฝนเทียม” หรือ “ฝนหลวง” ทรงศึกษาถึงสภาพน้ำในบรรยากาศในรูปของความชื้นหรือไอน้ำที่มีตามธรรมชาติ ประเทศไทยมีโอกาสจัดการทรัพยากรน้ำในบรรยากาศในช่วงเวลาที่สภาพความชื้นในบรรยากาศมีความเหมาะสม ทำให้ฝนตกนอกฤดูกาลเสริมฝนตกตามปกติ เพื่อแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำในภาวะวิกฤติ ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นักวิชาการและเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ค้นคว้าหาเทคนิควิชาการทางวิทยาศาสตร์ในการแปรสภาพไอน้ำในอากาศให้เกิดเมฆ แล้วเร่งให้กลุ่มเมฆรวมตัวกันหนาแน่นขึ้นและเกิดเป็นฝนตกในช่วงเวลาที่ต้องการ

เมื่อคราวเกิดความแห้งแล้งผิดปกติในฤดูร้อนและต้นฤดูฝนหลายปีที่ผ่านมา การทำฝนหลวง ได้มีส่วนช่วยเหลือพืชผลของชาวไร่ ชาวนา สวน หลายจังหวัด

ไม่ให้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการขาดแคลนน้ำได้มากที่สุดทีเดียว

๒. การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน งานพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำที่พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการ มีหลายประเภท ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการก่อสร้างสนองพระราชดำริกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศ รวมแล้วมากกว่าหนึ่งพันโครงการ สามารถแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอตลอดปีและส่งน้ำให้แก่พื้นที่ทำการเกษตรรวมหลายล้านไร่ ดังนี้

งานอ่างเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำเกิดจากการสร้างเขื่อนปิดกั้นทางน้ำระหว่างหุบเขาหรือเนินสูง เพื่อกักเก็บน้ำที่ไหลลงมาจากร่องน้ำ ลำธาร ลำน้ำ ตามธรรมชาติ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำที่เขื่อนสามารถเก็บกักไว้ได้ขึ้นอยู่กับความสูงของเขื่อนแต่ละแห่ง

อ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่วนใหญ่มักก่อสร้างเป็น “เขื่อนดิน” โดยการนำดินคุณภาพเหมาะสมมาถมแล้วบดอัดให้แน่นเป็นตัวเขื่อน ซึ่งในการกำหนดที่สร้างเขื่อน การสำรวจออกแบบ ตลอดจนการก่อสร้างทุกขั้นตอนจะต้องมีการพิจารณาดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้ตัวเขื่อนมีความมั่นคงแข็งแรงและใช้ประโยชน์ได้นาน

ประโยชน์ของอ่างเก็บน้ำ นอกจากแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนน้ำเพาะปลูกในฤดูแล้งแล้ว ยังเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำอีกด้วย

งานฝายทดน้ำ ฝายทดน้ำคือสิ่งก่อสร้างปิดขวางทางน้ำไหล เพื่อทดน้ำที่ไหลมาให้มีระดับสูงขึ้น จนสามารถผันน้ำเข้าไปตามคลองหรือคูส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกบริเวณสองฝั่งลำน้ำได้สะดวก ส่วนน้ำที่เหลือจะไหลข้ามสันฝายไปเอง ฝายที่สร้างกันโดยทั่วไปมักมีรูปร่างคล้ายสี่เหลี่ยมคางหมู อาจมีลักษณะเป็นฝายชั่วคราวซึ่งสร้างด้วยกิ่งไม้ ไม้ไผ่ เสาไม้ ทราชาย กรวด และหิน ฯลฯ ส่วนฝายถาวรส่วนใหญ่มักสร้างด้วยวัสดุที่มีความคงทนถาวร ได้แก่ หินและคอนกรีต เป็นต้น ในลำน้ำที่มีน้ำไหลมาอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอตลอดฤดูกาลเพาะปลูก ฝายจะช่วยทดน้ำในช่วงที่ไหลมาน้อย และมีระดับต่ำกว่าตลิ่งนั้นให้สูงขึ้น จนสามารถผันน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำไปยังไร่นาต่อไป และในหน้าแล้งถึงแม้ว่าปริมาณน้ำอาจไม่มากพอสำหรับการเพาะปลูก แต่น้ำที่กักเก็บไว้ในลำน้ำบริเวณหน้าฝายจะเป็นประโยชน์สำหรับการอุปโภคบริโภคของประชาชนในละแวกนั้น ๆ

งานขุดลอกหนองและบึง เป็นงานขุดลอกดินในหนองและบึงที่ตื้นเขินให้มีความลึกที่สามารถเก็บน้ำได้มากขึ้น เนื่องจากหนองและบึงส่วนใหญ่มักตื้นเขินเกิดจากน้ำที่ไหลลงหนองและบึงชะพาดินลงไปตกตะกอนทับถมกันทุกปี ทำให้ไม่สามารถเก็บน้ำได้มากนักและมีน้ำไม่เพียงพอใช้ในฤดูแล้ง ดังนั้น การขุดลอกตะกอนดินในหนองและบึงจึงเป็นวิธีการเพิ่มปริมาณน้ำเก็บกักของหนองและบึงนั้น ๆ

น้ำในหนองและบึง สามารถสูบขึ้นไปใช้ปลูกพืชผักสวนครัว ใช้เลี้ยงสัตว์ ใช้เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของหมู่บ้าน และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเลี้ยงปลาได้ด้วย

งานสระเก็บน้ำในไร่นา สระเก็บน้ำคือแหล่งเก็บกักน้ำฝน น้ำที่ไหลมาตามผิวดินหรือน้ำซึมจากดินสู่สระเก็บน้ำ สระเก็บน้ำส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก มักสร้างในบริเวณที่ไม่มีลำน้ำธรรมชาติ ในการขุดสระเก็บน้ำจะนำดินที่ขุดขึ้นมากมเป็นคันล้อมรอบสระ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำในไร่นาและการอุปโภคบริโภค ซึ่งนับว่าจะรุนแรงมากขึ้น การทำอ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ หรือการขุดลอกหนองและบึงซึ่งตามธรรมชาติมีอยู่จำกัด ไม่อาจจัดหาแหล่งน้ำได้พอเพียงแก่ราษฎรที่มีถิ่นฐาน

กระจายอยู่โดยทั่วไป ดังนั้น จึงพระราชทานแนวพระราชดำริในการขุดสระเก็บน้ำในไร่นาของเกษตรกรแต่ละราย เพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรผสมผสานแทนการทำนาปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว จะได้มีของกินเป็นอาหารภายในครัวเรือนตลอดปี หากมีผลผลิตเหลือก็ขายเป็นรายได้ โดยงานสระเก็บน้ำกับระบบทำการเกษตรผสมผสานลักษณะนี้ มีพระราชกระแสรับสั่งว่าเป็น **“ทฤษฎีใหม่”** ซึ่งได้จัดทำเป็นแห่งแรกในพื้นที่ใกล้วัดมงคลชัยพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี และต่อมาได้มีการขยายผลไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศโดยความร่วมมือของหน่วยราชการและเอกชน

ทรงแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตมรสุม มักได้รับพายุฝนติดต่อกันหลายวันในฤดูฝน ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกและแหล่งชุมชนเป็นประจำเกือบทุกปี ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงพระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาหาทางป้องกันหรือช่วยบรรเทาไม่ให้น้ำไหลป่าเข้าไปท่วมพื้นที่ดังกล่าว ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องที่ ดังนี้

การก่อสร้างคันกันน้ำ คันกันน้ำส่วนใหญ่สร้างด้วยดินถมบดอัดแน่น มีความสูงพ้นระดับน้ำท่วมสูงสุดที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เป็นวิธีป้องกันน้ำท่วมที่นิยม

ทำกันมาช้านาน คันกันน้ำจะขนานไปตามลำน้ำโดยห่างจากขอบตลิ่งพอประมาณ เพื่อกันน้ำที่ระดับสูงกว่าตลิ่งมิให้ไหลบ่าเข้าไปท่วมพื้นที่ที่ต้องการป้องกันไว้ คันกันน้ำที่ได้ก่อสร้างสนองพระราชดำริมีหลายแห่งที่สำคัญได้แก่ คันกันน้ำของโครงการบรรเทาอุทกภัยกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งสามารถป้องกันน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาและจากคลองโดยรอบกรุงเทพมหานคร ไม่ให้ไหลบ่าเข้ามาท่วมพื้นที่ชั้นในและพื้นที่เศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

การก่อสร้างทางผันน้ำ เป็นการขุดคลองสายใหม่เชื่อมต่อกับลำน้ำที่มีปัญหาน้ำท่วม เพื่อผันน้ำทั้งหมดหรือบางส่วนที่ล้นตลิ่งให้ไหลไปตามทางผันน้ำที่ขุดขึ้นใหม่ ไปลงลำน้ำสายอื่น หรือระบายออกสู่ทะเลแล้วแต่กรณี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ ให้กรมชลประทานพิจารณาแก้ไขปัญหา น้ำท่วมด้วยการขุดคลองผันน้ำขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยการขุดคลองผันและแบ่งน้ำจากแม่น้ำโก-ลก เพราะเกิดน้ำหลากท่วมพื้นที่ไร่นาของราษฎรในเขตอำเภอสุโขทัย-โก-ลก จังหวัดนครราชสีมา หลายหมื่นไร่ ทุกปี โดยผันน้ำส่วนหนึ่งออกสู่ทะเลทางด้านตะวันออกคือ “คลองมูลโนะ” และคลองสายนี้ยังทำหน้าที่เก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรในฤดูแล้งอีกด้วย

การก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ โดยการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำปิดกั้นลำน้ำระหว่างหุบเขาหรือเนินสูงที่บริเวณต้นน้ำของลำน้ำสายใหญ่ หรือแควสาขา เพื่อเก็บกักน้ำไว้เหนือเขื่อนในอ่างเก็บน้ำ เป็นการรองรับน้ำไหลหลากจำนวนมากในฤดูฝนไว้ไม่ให้ไหลหลากลงมาทันทีทันใดตามธรรมชาติจนท่วมพื้นที่สองฝั่งลำน้ำทางตอนล่าง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหา น้ำท่วมพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนต่าง ๆ ด้วยเขื่อนเก็บกักน้ำ ในหลายท้องที่ด้วยกัน ได้แก่ เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นนามพระราชทานสร้างปิดกั้นลำน้ำแม่จัด ที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูกสองฝั่งลำน้ำแม่จัดและน้ำแม่ปิง แก้ปัญหาน้ำท่วมตัวเมืองเชียงใหม่

นอกจากนี้ ยังกักเก็บน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรได้ตลอดปีถึง ๑๘๘,๐๐๐ ไร่ ในภาคกลาง มีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์สร้างปิดกั้นแม่น้ำป่าสักที่อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มีความจุอ่างเก็บน้ำเกือบ ๑,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร จะรองรับน้ำไหลหลากที่มีมากในฤดูฝนไว้ จึงสามารถลดปริมาณน้ำอุทกภัยมิให้ไหลลงมาสมทบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วยแก้ปัญหา น้ำท่วมพื้นที่ลุ่มต่ำสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง และกรุงเทพมหานครได้

การระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม เป็นการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่มต่ำ โดยคลองระบายน้ำและการสูบน้ำ ตัวอย่างของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้พระราชทานพระราชดำริให้หาทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร และพื้นที่ปริมณฑลให้บรรเทาลงหรือแก้ไขให้หมดไป หน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วม ระบบระบายน้ำ พร้อมกับก่อสร้างสถานีสูบน้ำจำนวนหลายสิบแห่ง เพื่อสูบน้ำระบายออกสู่อ่างน้ำและอ่าวไทยโดยตรง ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จสามารถแก้ปัญหาน้ำท่วมและระบายน้ำในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลส่วนใหญ่ไม่ให้น้ำท่วมขังเหมือนแต่ก่อนได้ตามที่ต้องการ

ทรงแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยแหล่งน้ำธรรมชาติที่คุณภาพน้ำมีสภาพเสื่อมโทรม ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและเนื่องจากการกระทำของ

ประชาชน จึงพระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทำการศึกษา ทดลอง และดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งแนวพระราชดำริที่พระราชทานนั้นทรงเน้น ถึงการใช้วิธีการแก้ไขที่เป็นรูปแบบง่าย ๆ เสียค่าใช้จ่ายน้อย และมีพระราชประสงค์ให้คิดค้นวิธีการแก้ไขที่มีความลึกซึ้งทางด้านวิชาการให้เหมาะสมก่อน โดยพิจารณาดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ได้พระราชทานพระราชดำริเรื่องการแก้ไขบำบัดน้ำเน่าเสียไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

การบำบัดน้ำเน่าเสียด้วยผักตบชวา ทรงสนพระราชหฤทัยในการปรับปรุงแหล่งน้ำ เช่น บึงและหนองน้ำที่มีอยู่แล้ว เพื่อทำเป็นแหล่งบำบัดน้ำเน่าเสียที่รับจากคลองเข้ามาบำบัดให้มีสภาพดีขึ้นด้วยผักตบชวา เช่น โครงการบึงมักกะสันอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น

การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยวิธีการเติมอากาศ ได้พระราชทานรูปแบบประดิษฐ์ที่เรียบง่าย ประหยัด และสามารถที่จะเป็นต้นแบบให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปประดิษฐ์เพื่อใช้งานโดยทั่วไปได้ง่ายด้วย ทั้งนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าว และดำเนินการจัดสร้างเครื่องมือบำบัดน้ำเน่าเสียร่วมกับกรมชลประทาน เครื่องเติมอากาศหรือที่รู้จักกันแพร่หลายว่า **“กังหันน้ำชัยพัฒนา”** นั้น เป็นที่นิยมและนำไปใช้งานเกือบทั่วประเทศในขณะนี้

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นโครงการศึกษา วิจัยวิธีการบำบัดน้ำเน่าเสีย กำจัดขยะมูลฝอย และการรักษาสภาพป่าชายเลนด้วยวิธีธรรมชาติ โดยอาศัยป่าชายเลนช่วยในการบำบัดน้ำเน่าเสีย ประกอบด้วย ระบบท่อส่งน้ำเน่าเสียไปยังระบบบำบัด ที่ประกอบด้วย บ่อตกตะกอน บ่อบำบัดแบบผิวน้ำ บ่อปรับคุณภาพน้ำ ระบบบึงชีวภาพ ซึ่งเป็นบ่อดินตื้น ๆ ปลูกพืชน้ำล่ำต้นขนาดเล็กแต่ขึ้นกระจายหนาแน่น เพื่อให้ดูดซึมสารพิษ สารอินทรีย์ ระบบกรองน้ำเสียด้วยหญ้าและแปลงป่าชายเลนเพื่อการบำบัดก่อนระบายลงสู่ทะเลต่อไป

ผลการดำเนินงานบำบัดน้ำเน่าเสียตามแนวพระราชดำริ โดยวิธีการที่อาศัยธรรมชาติเป็นหลักดังกล่าวนี้ สามารถนำไปประยุกต์ในพื้นที่ชุมชนต่างๆ ที่มีพื้นที่ดำเนินการได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักวิชาการ และนักทำงานที่ทรงพระปรีชาสามารถยิ่งในด้านการพัฒนา และทรงงานแก้ไขปัญหาระเบิดน้ำ ทรงมีหลักวิชาการในการทำงานแหล่งน้ำที่สำคัญจะทรงพิจารณาวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ แหล่งน้ำธรรมชาติ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน

สำหรับการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่มักจะเสด็จฯ ไปในท้องถิ่นทุรกันดารแทบทั้งสิ้น ใครก็ตามที่ได้มีโอกาสตามเสด็จฯ ไปทำงานถวายเบื้องพระยุคลบาท ผู้เขียนถือว่าเป็นผู้โชคดีและเป็นมงคลสูงสุดในชีวิตที่ได้รู้ได้เห็นถึงปรัชญาแห่งการทรงงาน และมีโอกาสได้เรียนรู้เพื่อ

ดำเนินการตามรอยพระยุคลบาทในปรัชญาและแนวพระราชดำริเหล่านั้น ซึ่งน้อยคนนักจะพึงมีโอกาสได้พบเห็นหรือใกล้ชิดกับเหตุการณ์

ภาพแห่งการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เริ่มตั้งแต่เมื่อเสด็จฯ ไปถึงจนเสร็จสิ้นภารกิจ ในแต่ละครั้งนั้นผู้ตามเสด็จ ทุกคนต่างมีความประทับใจในพระวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือทรงอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากแม้แต่น้อย แม้พระเสโทจะไหลตลอดเวลาจนท่วมพระพักตร์และฉลองพระองค์ชุ่มไปหมด ก็ยังทรงงานต่อไปเรื่อยๆ บางครั้งเมื่อเสด็จพระราชดำเนินบุกเข้าไปกลางป่าเพื่อทอดพระเนตรลำน้ำที่จะสร้างเขื่อน แม้ฝนจะตกแต่เมื่องานยังไม่ลุล่วงก็จะทรงยืนอยู่ท่ามกลางสายฝน ทรงงานต่อไปในฉลองพระองค์และพระมาลากันฝน ส่วนแผนที่นั้นต้องกางในถุงพลาสติกใหญ่เนื่องจากทรงใช้ตลอดเวลา และจะทรงงานจนเสร็จเสมอไม่ว่าจะค่ำหรือดึกเพียงไรโดยอาศัยแสงสว่างจากไฟฉาย จนได้พระราชดำริเกี่ยวกับการช่วยเหลือราษฎรเป็นอย่างไร ซึ่งจะทรงพิจารณารายละเอียดในแผนที่ของพระองค์ที่ทรงนำไปร่วมกับข้อมูลที่รับสั่งถามราษฎรประกอบกับที่ทอดพระเนตรในที่ท้องที่ แล้วทรงพิจารณาร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่ตามเสด็จ

อย่างถี่ยวน อาจได้เป็นโครงการประเภทอ่างเก็บน้ำ ขนาดความจุเก็บกักน้ำทั้งหมดไม่กี่แสนลูกบาศก์เมตร หรือเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดความจุหลายล้านลูกบาศก์เมตร ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน และท้องที่ในการมีน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และพอเพียงต่อการชลประทานของพื้นที่ปลูกข้าวที่ต้องการในบริเวณนั้น ซึ่งจะทรงพิจารณาให้เหมาะสม กลมกลืนทั้งในด้านสภาพภูมิประเทศ ปริมาณน้ำของแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีตลอดจนความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการไม่เกิดผลกระทบ ทำให้สิ่งแวดล้อมบริเวณนั้นเสื่อมโทรมสุดท้ายทุกครั้งก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับจะรับสั่งกำชับให้เจ้าหน้าที่นำไปพิจารณาตามแนวพระราชดำริให้ละเอียดเพิ่มเติมอีกเสมอ ถ้าศึกษาตามหลักวิชาการด้วยความรอบคอบ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่พระราชทานพระราชดำริ เมื่อสร้างเสร็จแล้วเกิดประโยชน์แก่ราษฎรและชุมชนคุ่มค่า ก็ให้ดำเนินการตามขั้นตอนก่อสร้างให้ราษฎรโดยเร่งด่วน

นี่คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงทำงานหนักเพื่อประชาชนของพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวนาชาวไร่ที่ยากจนในที่ทุรกันดารที่ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค และน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกพืช หรืองานที่ต้องแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับน้ำให้หมดไป ทรงทุ่มเทพระกำลัง พระสติปัญญาและทรงอุทิศพระวรกาย ในการเกื้อหนุนสงเคราะห์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปิดเป่าความทุกข์ บันดาลความสุขให้เกิดแก่พสกนิกรของพระองค์ในทุกถิ่นทุกที่ โดยไม่ทรงย่อท้อต่อความยากลำบากทั้งปวง

พระมหากษัตริย์คุณที่มีต่ออาณาประชาราษฎร์นี้แผ่ไพศาลดุจกระแสน้ำธาราที่ไม่มีวันเหือดแห้งไปทั่วผืนดินไทย

โครงการหาความสัมพันธ์ของ

ระดับน้ำและปริมาณน้ำ

ปากแม่น้ำเจ้าพระยา

สำเนียง เปรมประเสริฐ เรียบเรียง

ในรอบสามทศวรรษที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เผชิญกับปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้ง โดยเฉพาะสภาพน้ำท่วมในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กินระยะเวลา ๓-๕ เดือน ก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจนับเป็นมูลค่ามหาศาล เนื่องจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีจำนวนประชากร อาคารบ้านเรือน และทรัพย์สินอยู่มาก ด้วยเป็นเมืองศูนย์กลางในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าพาณิชย์ การอุตสาหกรรม การคมนาคม การศึกษา ฯลฯ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงมีได้จำกัดเฉพาะผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เท่านั้น แต่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม

สาเหตุสำคัญของปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น เกิดจากน้ำเหนือไหลบ่าลงมาในปริมาณมาก ประกอบกับมีน้ำทะเลหนุนในช่วงเวลานั้นๆ และอาจจะมีฝนตกหนักในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มมีลักษณะเป็นเกาะ และยังมีกรตตัวของพื้นดินทุกปี นอกจากนั้นแล้ว ยังมีสิ่งปลูกสร้างกีดขวางทางน้ำ ทำให้การระบายน้ำไม่อาจกระทำได้อย่างรวดเร็ว

ในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวทางแก้ไขไว้หลายวิธี และหนึ่งในวิธีการเหล่านั้น คือการศึกษาความสัมพันธ์ของน้ำทะเลหนุนและปริมาณน้ำเหนือหลากผ่านเขตกรุงเทพมหานคร โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายปราโมทย์ ไม้กลัด เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ณ วังไกลกังวล และแก่ นายเชาวน์ ณ ศีลวันต์ องคมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒ ณ เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยสรุปความบางส่วน ดังนี้

๑) ให้คำนวณบริหารจัดการน้ำ โดยหลีกเลี่ยงการระบายน้ำผ่านเขื่อนเจ้าพระยา และสูบน้ำออกจากพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงทะเลหนุน ซึ่งน้ำที่ระบายลงมาจะชนกับน้ำทะเลหนุน ทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาสูงล้นตลิ่งเกิดน้ำท่วมได้

๒) ควรจะมีโครงการศึกษาพฤติกรรมกรไหลของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของน้ำทะเลหนุน เพื่อควบคุมปริมาณน้ำเหนือหลาก ให้สอดคล้องกับสภาพน้ำทะเลหนุน และหลีกเลี่ยงสภาวะน้ำท่วมในฤดูฝนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมตั้งแต่บริเวณปากแม่น้ำ จังหวัดสมุทรปราการ ขึ้นไปทางเหนือจรดเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากแนวพระราชดำริดังกล่าวข้างต้น จึงเกิดโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยา (Hydrodynamic Flow Measurement) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของน้ำทะเลหนุนและปริมาณน้ำเหนือหลากผ่านเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลของการวิเคราะห์ไปใช้สำหรับการบริหารจัดการปริมาณน้ำเหนือที่ไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยาและเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ รวมทั้งการบริหารการระบายน้ำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ให้สอดคล้องกับสภาพน้ำทะเลหนุนสูง ซึ่งจะช่วยลดระดับน้ำสูงสุดในเขตพื้นที่เหล่านี้ได้ในระดับหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑) เพื่อตรวจวัดค่าระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ณ เวลาจริง (Real - time water level data) ของสถานีตรวจวัดระดับน้ำตั้งแต่บางไทรไปจรดปากแม่น้ำเจ้าพระยาโดยการติดตั้งระบบรับส่งข้อมูลทางไกลแบบอัตโนมัติ (ระบบโทรมาตร) ๘ แห่ง ที่สถานีวัดระดับน้ำ

๒) เพื่อตรวจวัดปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาตามสถานีวัดระดับน้ำเป็นระยะๆ โดยการใช้อุปกรณ์วัดกระแสแบบเคลื่อนที่ (Moving Current Meter Measurement) นำมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าระดับน้ำและปริมาณน้ำในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และนำข้อมูลน้ำที่วัดได้มาใช้เปรียบเทียบแบบจำลองคณิตศาสตร์แม่น้ำเจ้าพระยา

๓) จัดทำแบบจำลองคณิตศาสตร์แม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่บางไทรถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อการคาดการณ์ระดับน้ำตามสถานีตรวจวัดระดับน้ำต่างๆ และการบริหารน้ำหลากให้สอดคล้องกับสภาพน้ำขึ้นน้ำลงของน้ำทะเล

องค์ประกอบของโครงการ

ประกอบด้วยงาน ๔ ส่วนหลัก คือ

๑) จัดทำระบบการตรวจวัดปริมาณน้ำแบบอัตโนมัติ พร้อมติดตั้งระบบสื่อสารทางไกล โดยมีสถานีตรวจวัด ๘ สถานี และศูนย์แสดงผลส่วนกลาง

๒) จัดหาเครื่องมือตรวจวัดปริมาณน้ำแบบเคลื่อนที่ได้ ๑ หน่วย เพื่อใช้ตรวจวัดปริมาณการไหลของน้ำทั้งในกรณีน้ำไหลลง (น้ำทะเลหนุน) และน้ำไหลย้อนขึ้น (น้ำทะเลหนุนสูง)

๓) จัดทำระบบคาดการณ์น้ำท่วม (Flood forecasting) แบบอัตโนมัติ ตั้งแต่บางไทรถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา พร้อมระบบตรวจสอบการคาดการณ์และปรับแก้ผล

๔) จัดทำแบบจำลองการบริหารน้ำท่วมตั้งแต่บางไทรถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการจัดทำโครงการ

๑) สามารถตรวจวัดข้อมูลระดับน้ำและปริมาณน้ำ ณ เวลาจริง (Real-time data) ในแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่บางไทรถึงปากแม่น้ำได้ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง

เพื่อนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการติดตามสภาพน้ำหลาก และอิทธิพลของน้ำทะเลหนุนได้ตลอดเวลา รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้กับแบบจำลองเพื่อคาดการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งในขั้นการวิเคราะห์ศึกษาและขั้นปฏิบัติการจริง

๒) สามารถคาดการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่บางไทรถึงปากแม่น้ำล่วงหน้า เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินการป้องกัน/บรรเทา น้ำท่วมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

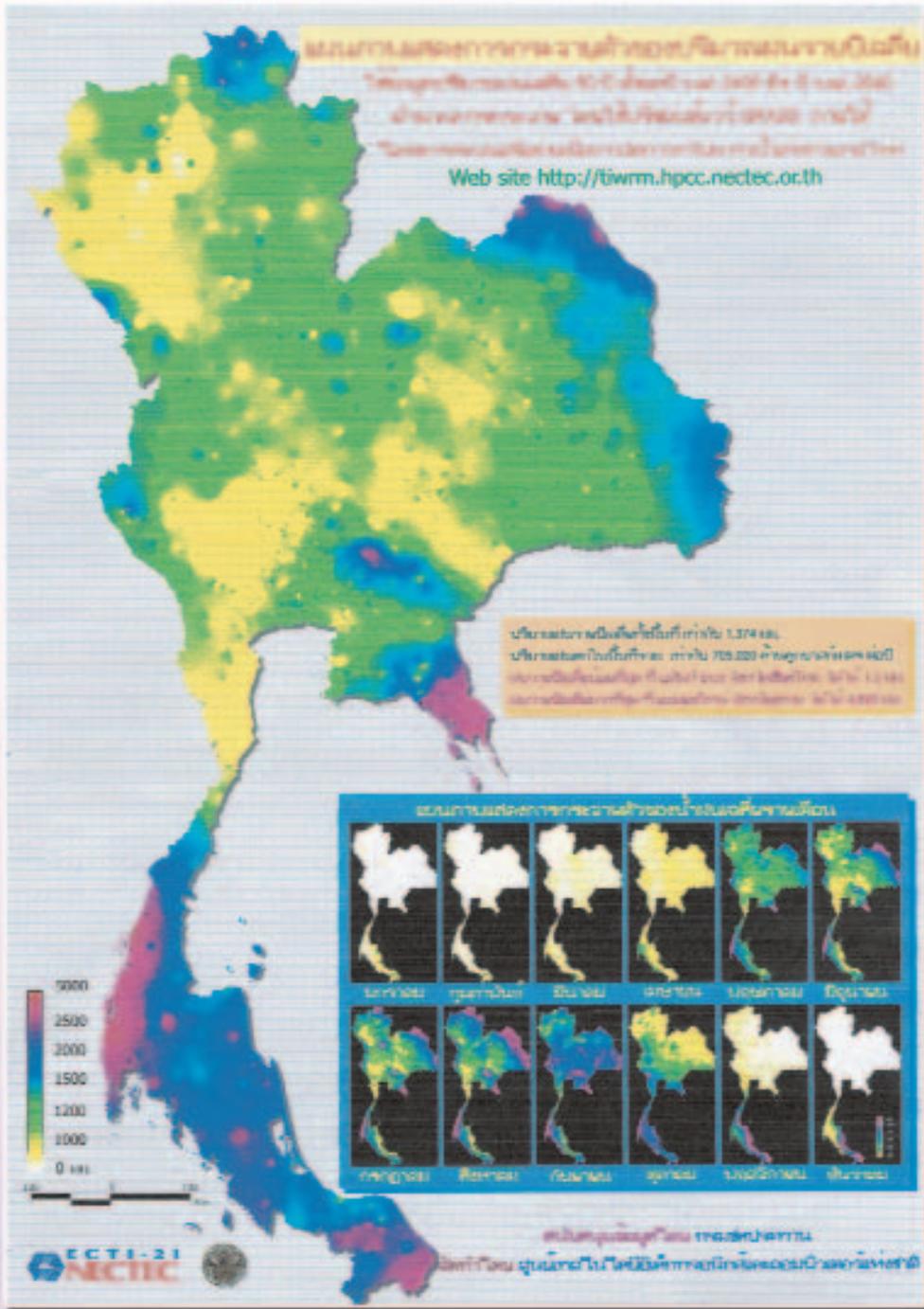
๓) สามารถกำหนดแนวทางการบริหารน้ำเหนือในช่วงฤดูน้ำหลากให้สอดคล้องกับสภาพน้ำทะเลหนุนได้อย่างชัดเจน นั่นคือ

- ในช่วงฤดูฝน สามารถควบคุมปริมาณน้ำเหนือที่ไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยาและเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ รวมทั้งการสูบน้ำระบายน้ำออกจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในแต่ละช่วงเวลา ให้มีความสอดคล้องกับสภาพน้ำทะเลหนุนสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดสภาพน้ำเอ่อริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ในอิทธิพลของน้ำทะเลหนุนมิให้เกิดน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี

- ในช่วงฤดูแล้ง สามารถควบคุมปริมาณน้ำจืดที่มีจำกัดและขาดแคลนให้เพียงพอแก่การผลักดันน้ำเค็ม และน้ำเสียในแม่น้ำเจ้าพระยาได้เป็นอย่างดี โดยการพยากรณ์สภาพน้ำขึ้นลงควบคู่กับการระบายน้ำจากเขื่อนทางต้นน้ำให้สอดคล้องกัน ซึ่งจะประหยัดน้ำจืดได้เป็นอย่างมาก

๔) เป็นโครงการนำร่อง เพื่อนำรูปแบบไปขยายผลขึ้นไปทางด้านเหนือต่อไป

แม้ว่าผลประโยชน์ของโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยา (Hydrodynamic Flow Measurement) จะไม่อาจแจ่มแจ้งในรูปดัชนีบ่งชี้ทางด้านเศรษฐศาสตร์คือ IRR หรือ B/C ratio ได้ เนื่องจากผลประโยชน์จากการจัดทำโครงการนั้น คือการสามารถคาดการณ์สภาพน้ำท่วม และแนวทางการบริหารน้ำท่วมล่วงหน้า ซึ่งจะต้องนำไปปฏิบัติจึงจะเกิดประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของโครงการนี้อาจประเมินได้ในรูปของมูลค่าความเสียหายจากน้ำท่วมที่ลดลงอันเนื่องมาจากความสามารถบริหารจัดการน้ำหลากได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินงานถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยาขณะนี้ อยู่ระหว่างขั้นตอนการทดสอบระบบการคาดการณ์น้ำท่วม โดยได้เร่งดำเนินการให้สามารถใช้ปฏิบัติการได้ทันในช่วงฤดูน้ำหลากปี พ.ศ. ๒๕๕๖ นี้ คาดว่าจะไม่เกินเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ในส่วนของแผนการประชาสัมพันธ์โครงการฯ สำนักงาน กปร. กรมชลประทาน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ได้กำหนดจัด

ประชุมเชิงวิชาการเพื่อแนะนำโครงการฯ ราวเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อให้สาธารณชนทั่วไปได้รับทราบถึงประโยชน์และความสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา น้ำท่วมได้อย่างทันท่วงทีต่อไป

ที่มา : เอกสารสรุปโครงการหาความสัมพันธ์ของระดับน้ำและปริมาณน้ำปากแม่น้ำเจ้าพระยา โดย นายจรัญ ตูลยานนท์

เลาะเลียบบเมืองนคร

เทียบท่าปากพนัง

ปริญญาวัฒน์ วัชรอากาศ

นครศรีธรรมราช จากกิ่งก้านประวัติศาสตร์

นครศรีธรรมราช จังหวัดใหญ่ทางภาคใต้ อายุโบราณรู้จักกันกว้างขวางในหมู่พ่อค้านักเดินเรือและการศาสนาอาณานิข ในฐานะเมืองที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และศาสนาในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาไม่น้อยกว่า ๑,๘๐๐ ปี มาแล้วดินแดนนี้เคยถูกกล่าวถึงไว้ในถ้อยคำตอนหนึ่งของพระมหานาคเสน ที่ยกมาเป็นข้ออุปมาถวายพระเจ้ามิลินทร์ ในคัมภีร์มิลินทปัญหาเมื่อราว พ.ศ. ๕๐๐

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่เคยถูกเรียกว่า “ตามพรลิงค์” (Tambralinga) สลักได้เป็นภาษาสันสกฤตปรากฏพบในศิลาจารึกที่ ๒๔ ที่วัดหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อ พ.ศ. ๑๗๗๓ นอกจากนี้นครศรีธรรมราชเป็นดินแดนที่มาร์โค โปโล นักเดินทางค้นหาฝั่งผู้ยิ่งใหญ่ผู้นั้นได้เคยผ่านมาและเรียกว่า “โลแค็กหรือโลกัก” (Locae, Lochae) ระหว่างเดินทางจากจีนกลับบ้านเกิดเมืองนอนใน พ.ศ. ๑๘๓๕ และทราบหรือไม่ว่าการผ่านพ้นของยุคสมัยและศัพทมูลวิทยาของชนชาติต่างๆ ทำให้มีชื่อเรียกนครศรีธรรมราชอีกหลายชื่อ ที่ผ่านมา อาทิ ตามพรลิงค์ ตั้งมาหลัง สิริธรรมนคร ลิกอร์ เป็นต้น

ความยิ่งใหญ่ของนครศรีธรรมราชในประวัติศาสตร์ แม้นไม่อาจ มองเห็นด้วยตาจากปัจจุบัน แต่ก็พอเลาะเลียบบจากข้อมูลต่างๆ ได้ว่า ท่าเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการตั้งชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ จากผืนป่าและเขาหลวงอันเป็นต้นน้ำลำธารที่สำคัญของภาคใต้ กอปรทั้งมีชายฝั่งทะเลที่เปิดรับความอุดมสมบูรณ์จากท้องทะเลมีทำเลที่ดีในการจอดเทียบเรือสินค้า ตลอดจนการสืบทอดมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีมาได้อย่างต่อเนื่องทำให้การเดินทางของนครศรีธรรมราช ยังคงเป็นพลวัตที่ต่อเนื่อง มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมจวบจนปัจจุบัน

ที่นี่ เมืองคอน

จังหวัดนครศรีธรรมราช “เมืองประวัติศาสตร์ พระธาตุทองคำ ชื่นฉ่ำธรรมชาติ แร่ธาตุดอกมณี เครื่องถมสามกษัตริย์ มากวัดมากศิลป์ ครบสิ้นกุ้งปู” ตั้งอยู่ทางภาคใต้ตอนกลางมีพื้นที่ ๙,๙๔๒ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น ๒๒ อำเภอ ๒ กิ่งอำเภอ ระยะทางจากกรุงเทพมหานครโดยรถยนต์ ๘๖๐ กิโลเมตร ทิศตะวันออก ติดอ่าวไทย มีชายฝั่งทะเลยาว ๒๒๕ กิโลเมตร มีแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำปากพนัง มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัด ที่ไหลลงสู่ทะเลที่อ่าวนครศรี มีลำน้ำสาขา ๑๑๙ สาย รวมความยาวกว่า ๗๐๐ กิโลเมตร ซึ่งการไหลผ่านผืนดินของลำน้ำเหล่านี้ก่อให้เกิดพื้นที่ตะกอนลำน้ำ (Flood plain) เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่เรียกกันว่า “ลุ่มน้ำปากพนัง” สถานที่ท่องเที่ยวและเทศกาลที่เป็นที่นิยมได้แก่ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หาดขนอม แหลมตะลุมพุก อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีชักพระหรือลากพระ เป็นต้น

อักษรสำคัญ เล่าภาพความยิ่งใหญ่

ภาพของความเจริญและความมั่งคั่งของกลุ่มน้ำปากพนังในอดีตที่คนรุ่นปัจจุบันมองไม่เห็นได้ด้วยตา แต่สามารถมองเห็นด้วยจินตนาการผ่านตัวอักษรประวัติศาสตร์อายุเกือบ ๒๐๐ ปี ที่เป็นพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสด็จประพาสปากพนัง เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ที่ได้คัดความมาบางส่วนดังนี้

“เมื่อวันที่ ๘ เวลาเช้าสามโมงได้ลงเรือมาดไปปากพนัง ซึ่งอยู่ท้ายอ่าวแหลมตะลุมพุก ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง หย่อนถึงปากพนัง แม่น้ำสักโตตรงแม่น้ำเจ้าพระยา กรุงเทพฯ... บ้านเรือนทั้งสองฟากแน่นหนาเพราะมีพลเมืองถึง ๔๖,๐๐๐ เศษ มีเงินมาก... ได้ขึ้นลำน้ำหลายเลี้ยวจนถึงโรงสีไฟเงินโกะหักหงี ซึ่ง

ตั้งใหม่...อำเภอปากพนังนี้ แต่เมื่อไปถึงที่ยังรู้สึกไปตามที่คาดคะเนนั้น ผิดไปเป็นอันมาก ไม่นึกว่าจะใหญ่โตมั่งคั่งถึงเพียงนี้... บรรดาเมืองท่าในแหลมมาลายูตะวันออก เห็นจะไม่มีแห่งใดเท่าปากพนัง”

โรงสีไฟของโกะหักหงี ปัจจุบันคือ อาณาบริเวณที่ตั้งประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์ เป็นสิ่งยืนยันว่าบริเวณนี้พระพุทธเจ้าหลวงเคยเสด็จฯ มาแล้ว

รู้ไหม อะไร ? : “รังใหญ่ ไช่ยาว ตามคม ขนมแปลก”

ลุ่มน้ำปากพนังมีเอกลักษณ์สำคัญที่รู้จักกันเป็นอย่างดี ว่ามีรังนกนางแอ่นมากตามริมฝั่งน้ำและอ่าวปากพนัง ในแม่น้ำลำคลองอุดมสมบูรณ์ไปด้วยปลานานาชนิด มีไช่ปลาจำนวนมาก ส่วนผู้หญิงในย่านนี้ว่ากันว่า สวยแบบมองแล้วอาจบาดเจ็บได้เพราะ “สวยคม” คนในพื้นที่ก็ทำมาค้าขายคล่องมาช้านาน มีขนมนชนิดหนึ่งไม่เหมือนที่อื่น เอาไปใช้ในงานทำบุญประเพณีสารทเดือนสิบ คือ “ขนมลา” วิถีชีวิตของชุมชน มีการตั้งบ้านเรือนของชุมชนลักษณะเป็นกลุ่มบ้านหนาแน่น แถบสองฟากฝั่งคลอง มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ทำนาเป็นอาชีพหลักและออกหาปลาในคลอง ตกกุ้งแม่น้ำ (กุ้งแม่น้ำที่เนื้อนุ่มตัวใหญ่อร่อยลิ้น) และผักพื้นบ้าน มาบริโภค และเหลือจึงขาย

ตรรกะแห่งการอยู่ภายใต้ดวงอาทิตย์

ชุมชนและสังคมจะดำรงอยู่ได้ถึงเมื่อไหร่? ส่วนหนึ่งคงมาจากวิถีกรรมชาตที่มอบสภาพความ

สมบูรณีกมลกลืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ตามกฎอายุชัย อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือทางที่คนในสังคมเลือกเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตว่าจะอยู่กับทรัพยากร-ธรรมชาติอย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน หรือผลาญธรรมชาติไปเรื่อยๆ จนหมดตัว

ลุ่มน้ำปากพนังก็ประสบกับปัญหาที่ว่านี้ด้วยทางที่วิ่งสวนกันของจำนวนประชากรและทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ต้นน้ำลดลงอย่างรวดเร็วทำให้ปริมาณน้ำจืดที่เคยดูดซับไว้ และทยอยปล่อยลงในแม่น้ำปากพนังและลำน้ำสาขาในช่วงฤดูแล้งลดลงจากเดิม ที่เคยมีน้ำจืดใช้ปีละ ๙ เดือน เหลือเพียง ๓ เดือน ส่งผลให้มีน้ำเค็ม รุกตัวไปในลำน้ำ พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย และพрудวนเครื่องเกิดดินที่เป็นกรดสูง มีน้ำเปรี้ยวลงสู่ลำน้ำ (น้ำ ๓ รส จืด - เค็ม - เปรี้ยว) นำไปสู่ประเด็นของความขัดแย้งซึ่งทรัพยากรในท้องถิ่น ผู้คนเริ่มไร้สุข

เคยได้ยินไหม?.. : ปากพนัง เมืองสนุก แลลมตะลุมพุก กำลังจะเป็นวัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับทราบปัญหาที่ราษฎรลุ่มน้ำปากพนังประสบอยู่ด้วยความห่วงใย จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริเพื่อการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังหลายครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เรื่อยมาเป็นลำดับ ทั้งในด้านการวางระบบชลประทานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาอาชีพของราษฎรควบคู่กันไป โดยมีชื่อเรียกการพัฒนานี้ว่า “โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่แบบผสมผสาน บริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างคนและระบบนิเวศน์อย่างเหมาะสม มีพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน รวมทั้งสิ้นประมาณ ๑,๙๓๗,๕๐๐ ไร่ วัตถุประสงค์หลัก เพื่อเก็บกักน้ำจืด ป้องกันน้ำเค็มจากทะเลที่จะไหลเข้าไปในแม่น้ำปากพนัง เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำออกจากพื้นที่อุทกภัย มีการแบ่งเขตพื้นที่น้ำจืด - น้ำเค็มอย่างชัดเจน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรนาถุ้งและราษฎรนาข้าว ส่งเสริมพัฒนาอาชีพราษฎร รวมทั้งการฟื้นฟูระบบนิเวศน์และสภาพแวดล้อมของลุ่มน้ำปากพนังให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๘ และจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มีองค์ประกอบหลักของการดำเนินงานด้านต่างๆ ดังนี้

- ◆ ประตุระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ เป็นนามพระราชทาน มีความหมายถึง แบ่งแยกน้ำจืดน้ำเค็มได้สำเร็จ
 - ◆ ระบบระบายน้ำหลัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ
 - ◆ คันแบ่งน้ำจืด - น้ำเค็ม เพื่อแบ่งเขตการประกอบอาชีพ ระยะทาง ๙๑.๕ กิโลเมตร
 - ◆ ระบบชลประทานเพื่อพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม ๕๒๑,๐๐๐ ไร่
 - ◆ การพัฒนาประมง พื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปรับปรุงพื้นที่เลี้ยงกุ้ง
 - ◆ การพัฒนาอาชีพและส่งเสริมรายได้ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร
 - ◆ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- หากว่าปัจจุบันเป็นตัวกำหนดอนาคต จากสิ่งที่เห็นและเป็นอยู่ ชีวิตสองฟากฝั่งปากพนังวันนี้ กำลังมุ่งสู่ออนาคตด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ภาพของพลังพัฒนาจากภาครัฐและประชาชนที่ปรากฏเด่นอยู่ ณ ปัจจุบันก็จะฉายสะท้อนให้เรามองเห็นเค้าโครงความสำเร็จในอนาคต เป็นภาพของความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในท่าเลแห่งความสุข ณ ลุ่มน้ำปากพนัง ลุ่มน้ำแห่งการพัฒนาเพื่อประโยชน์สุข จาก “พ่อผู้ให้” “พ่อแห่งแผ่นดิน”

พลังชุมชน

ที่บ้านโป่งน้ำร้อนพริกผืนป่า ตามแนวพระราชดำริ

ณัฐฤดี แสนทวีสุข เรียบเรียง

ป่ากับน้ำ ดูเหมือนจะเป็นของคู่กัน เพราะเมื่อป่าสมบูรณ์น้ำก็จะบังเกิดขึ้น สร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน ดังนั้น น้ำกับป่าจึงมีความสัมพันธ์เกื้อกูลกัน และนำมาซึ่งความสมบูรณ์พูนสุขของสรรพสิ่ง

ป่าไม้ คือ ความสดใสเขียวขจีที่ทำให้อากาศเย็นฉ่ำอยู่เสมอ ช่วยดึงกลุ่มเมฆฝนให้มาตกมากกว่าในพื้นที่ที่ไม่มีป่าไม้ เป็นแนวป้องกันไฟป่าที่สำคัญ เป็นกำแพงป้องกันภัยจากพายุลมแรง รากของต้นไม้ช่วยกันจับยึดผิวดินป้องกันการกัดเซาะพังทลายยามเมื่อฝนตกหนัก นอกจากนี้ ป่าไม้ยังเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งยากจะพบได้ในที่อื่น กล่าวคือ ป่าไม้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เป็นแหล่งรวม

พืชพรรณนับไม่ถ้วน เป็นแหล่งรวมทางพันธุกรรม อีกทั้งเป็นแหล่งกำเนิด อยู่อาศัย และเสื่อมสลายวนเวียนไปตามวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันทั้งพืชและสัตว์ ทั้งผู้ให้และผู้รับ ก่อกำเนิดเป็นระบบนิเวศอันสลับซับซ้อนแต่คงไว้ซึ่งความสมดุล เกินกว่าที่มนุษย์จะใช้กำลังเงินหรือเทคโนโลยีขั้นสูงเพียงใดมาสร้างได้ ดังนั้น เมื่อลูกใช้แห่งความสมดุลของธรรมชาติเหล่านี้ ถูกทำลายลงไปมากจนเกินกำลังของระบบนิเวศที่จะมาทดแทนได้ คลื่นแห่งความหายนะก็จะสะท้อนกลับมาสู่มนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ทำลายห่วงโซ่แห่งความสมดุลนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การที่จะทำให้ป่าและน้ำสมบูรณ์ สิ่งสำคัญคือ “คน” จะต้องช่วยกันดูแลรักษาและปกป้องผืนป่า

การดูแลรักษา และฟื้นฟูสภาพป่าไม้เพื่อนำมาซึ่งความสมบูรณ์ของป่าไม้ ดิน และน้ำ มีหลากหลายวิธีการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ และสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงทรงเสนอวิธีการอันเป็นเครื่องมือที่สามารถจะใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ให้ได้ผลดี โดยใช้ฝายกั้นน้ำที่เรียกว่า “Check dam” หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า “ฝายชะลอความชุ่มชื้น”

ฝายชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

ฝาย หรือเหมืองแก้ว หรือ Check dam เป็นแนวพระราชดำรินี้ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาและฟื้นฟูป่าไม้โดยการให้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้สิ่งก่อสร้างขวาง หรือกั้นทางน้ำ ปกติมักจะกั้นลำห้วย ลำธารขนาดเล็ก ในบริเวณที่เป็นต้นน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงให้สามารถกักตะกอนอยู่ได้ และหากช่วงที่น้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปทับถมลำน้ำตอนล่าง ซึ่งเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้วิธีการหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับรูปแบบ และลักษณะของฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check dam) ความว่า “...ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัด โดยใช้วัสดุราคาถูก และหาง่ายในท้องถิ่น เช่น แบบหินทิ้งคลุมด้วยตาข่ายปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารขนาดเล็กเป็นระยะๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่กักเก็บไว้จะซึมเข้าไปในดินทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายออกไปทั้งสองข้างต่อไป จะสามารถปลูกพันธุ์ไม้ป้องกันไฟ พันธุ์ไม้โตเร็ว และพันธุ์ไม้ไม่ทิ้งใบเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชุ่มชื้นเป็นลำดับ...”

“Check dam” มี ๒ อย่าง ชนิดหนึ่งสำหรับให้มีความชุ่มชื้นรักษาความชุ่มชื้นอีกอย่างสำหรับป้องกันมิให้ทรายลงในอ่างใหญ่...”

อาจกล่าวได้ว่า Check dam ประเภทแรก คือฝายต้นน้ำลำธาร หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น ส่วนประเภทที่สองนั้นเป็นฝายดักตะกอนนั่นเอง

รูปแบบของ ฝายชะลอความชุ่มชื้น ตามแนวพระราชดำริ

รูปแบบของ ฝายชะลอความชุ่มชื้น ตามแนวพระราชดำรินี้สามารถแยกประเภทออกเป็น ๓ แบบด้วยกัน คือ

๑. **แบบท้องถิ่นเบื้องต้น** เป็นการก่อสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติที่หาได้ตามท้องถิ่น เช่น กิ่งไม้และท่อนไม้ล้มขอนนอนไพร ขนากด้วยก้อนหินขนาดต่างๆ ในลำห้วย ซึ่งเป็นการก่อสร้างแบบง่ายๆ ก่อสร้างในบริเวณตอนบนของลำห้วยร่องน้ำ จะสามารถดักตะกอนชะลอการไหลของน้ำ และเพิ่มความชุ่มชื้นบริเวณรอบฝายได้อย่างดี วิธีนี้เสียค่าใช้จ่ายน้อยมาก หรือไม่มีค่าใช้จ่ายเลย นอกจากการใช้แรงงานเท่านั้น

๒. **แบบเรียงด้วยหินค้อนข้างถาวร** ก่อสร้างด้วยการเรียงหินเป็นผนังกั้นน้ำ ก่อสร้างบริเวณตอนกลางและตอนล่างของลำห้วย สามารถกักตะกอน และกักเก็บน้ำในช่วงฤดูแล้งได้เป็นบางส่วน

๓. **แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก** ซึ่งเป็นการก่อสร้างแบบถาวร ส่วนมาก จะดำเนินการในบริเวณตอนปลายของลำห้วย หรือร่องน้ำ สามารถกักตะกอน และกักเก็บน้ำไว้ใช้ฤดูแล้งได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ของการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น

การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นแต่ละที่นั้นมีปัจจัยที่สำคัญที่ควรคำนึงถึง คือ ประโยชน์ที่ได้รับจากฝาย ไม่ว่าจะเป็นช่วยลดการชะล้างพังทลายของดิน ลด ความรุนแรงของกระแสน้ำในลำห้วย ทำให้ระยะเวลาการไหลของน้ำเพิ่มมากขึ้น ความชุ่มชื้น มีเพิ่มขึ้น และแผ่ขยายกระจายความชุ่มชื้นออกไปเป็นวงกว้างในพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำห้วย แล้ว ยังช่วยกักเก็บตะกอน วัสดุต่างๆ ที่ไหลลงมากับน้ำในลำห้วยได้ดี ซึ่งจะเป็นการช่วย ยืดอายุแหล่งน้ำตอนล่างให้ตื่นเงินช้าลง คุณภาพของน้ำมีตะกอนปะปนน้อยลง ช่วยลด ความรุนแรงของการเกิดไฟป่าในช่วงฤดูแล้ง และที่สำคัญยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของมนุษย์และสัตว์ป่าต่างๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการ เกษตรได้อีกด้วย

ปัญหาที่บ้านโป่งน้ำร้อน

ภาคเหนือ มีพื้นที่ป่าไม้ราว ๕๐ ล้านไร่ หรือราว ๔๗ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด อุดมด้วยทิวเขาที่สำคัญ ได้แก่ ทิวเขาแดนลาวทางด้านเหนือ ทิวเขาจอมทองและทิวเขา ถนองชัยทางด้านตะวันตก ทิวเขาขุนตาลและทิวเขาผีปันน้ำทางตอนกลาง ทิวเขาหลวง พระบางและทิวเขาเพชรบูรณ์ ๑,๒ ทางด้านตะวันออก ทิวเขาต่างๆ เหล่านี้เป็นผืนป่า ต้นน้ำที่สำคัญหลายสาย ซึ่งหลังไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำสำคัญทั้ง ๔ คือ แม่แม่แดง น้ำ แม่จืด แม่แม่กวงและแม่แม่แจ่ม ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำปิง ทิวเขาผีปันน้ำแถบดอยหลวง จังหวัดพะเยา และจังหวัดเชียงราย เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำวัง ทิวเขาผีปันน้ำอีกด้านหนึ่ง เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำจาวและขุนน้ำยม ซึ่งไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำยม ส่วนทิวเขาหลวง- พระบาง เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำว้าและขุนน้ำน่านที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำน่าน จากนั้น ทั้ง ๔ สายก็ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยามุ่งสู่ที่ราบภาคกลางในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ความสมบูรณ์ของป่าจะยังคงอยู่ได้ก็ด้วยการดูแลรักษาซึ่งในอดีต การบุกรุกทำลายป่า ตัดไม้ การทำไร่เลื่อนลอย ได้ทำให้เกิดปัญหาใหญ่ที่ตามมา คือ การ ชะล้างพังทลายของหน้าดินที่ขาดพืชปกคลุม เมื่อฝนตกลงมาการไหลบ่าของน้ำฝนปริมาณ มากไม่มีสิ่งใดมากันชะลอเอาไว้ ผิวน้ำดินซึ่งประกอบไปด้วยสารอาหารที่สมบูรณ์ ก็จะถูก น้ำฝนกัดเซาะ พังทลายอย่างรุนแรง สร้างความเสียหายให้กับพื้นที่เกษตรกรรม ส่งผลให้ ราษฎรเดือดร้อน รายได้น้อยลง คุณภาพชีวิตต่ำลง

แก้ว ตาถาวร อายุ ๔๙ ปี ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ที่แต่เดิมมีอาชีพตัดไม้ขาย ได้เล่าด้วยน้ำเสียงที่ปนความเศร้าใจให้ฟังว่า “เมื่อปี ๒๕๓๗ ที่นี้ ขาดแคลนน้ำมาก วัวล้มตายเป็น ๑๐๐ ตัว เสียหายหมดเลยครับ น้ำไม่มี ทำการเกษตรไม่ได้ แต่ก่อนเคยมีน้ำหล่อเลี้ยงชีวิต น้ำในร่องน้ำมีไม่เคยขาด ปัจจุบันไม่เหลือเลยอย่างที่เห็นนี่แหละ” **แก้ว** ได้พาคณะไปดูสภาพพื้นที่จริงที่แต่เดิมเคยมีน้ำไหลผ่าน ปัจจุบันไม่มีน้ำสักหยด

แก้ว ตาถาวร

วิลาศ ผิวเหมาะ หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำแม่เสริม จังหวัดลำปาง กล่าวถึง สภาพปัญหาที่บ้านโป่งน้ำร้อนให้ฟังเพิ่มเติมว่า “ปัญหาของลำปาง คือ ภัยแล้ง หนาวแล้ง

ขาดน้ำ ทางผู้บริหารของกรมป่าไม้ คิดว่าลำปางน่าจะขยายหน่วยต้นน้ำ จึงย้าย ๔ - ๕ หน่วย จากเชียงใหม่มาลงที่ลำปาง ภารกิจที่ทำคือปรับปรุงระบบนิเวศน์ต้นน้ำ ทำฝายต้นน้ำ ๓ รูปแบบ แล้วจัดชุมชนในพื้นที่ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก นอกนั้นเป็นเรื่องปัจจัยขั้นพื้นฐาน มีการทำประปาภูเขาให้ชาวบ้าน ทำถึงเก็บน้ำชุมชน แต่ลำปางมีปัญหาในการทำงาน เพราะชาวบ้านไม่เคยเจอมาก่อนว่าการทำฝายทำอย่างไร เขาก็มองภาพไม่ออกปรับปรุงระบบนิเวศน์ ทำอย่างไร เขาไม่รู้จักรู้แต่ตัดตัดตัดอย่างเดียวปรับปรุงเนี่ยปรับปรุงยังไง และทำฝายต้นน้ำเนี่ยทำไปทำไม ทำแล้วให้ประโยชน์อะไร

เราก็พาเขาไปดูของจริงว่าเมื่อก่อนศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ก็มาจากพื้นที่กันดารเหมือนกัน ลักษณะก็คล้ายๆ กัน กับที่ไปงน้ำร้อนที่ผมไปทำงาน พอไปดูวิทยากร เขาก็บรรยายว่าที่ทำมาของเขาเดิมแห้งแล้งไม่มีน้ำเหมือนกัน แต่โดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีการทำฝายรูปแบบต่างๆ แล้วก็ประมาณ ๑๐ ปี จึงมีน้ำชาวบ้านไปงน้ำร้อนขาดน้ำตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ หน้าแล้งเขาไม่มีน้ำใช้ เขาบอกว่า ๑๐ ปี ไม่ใช่สิ่งสำคัญเขาขอได้ ๑๐ ปี ก็รอดถ้ามีน้ำอย่างนี้ ผมบอกว่าถ้าอย่างนี้เราทำงานได้แล้ว”

จุดเริ่มต้นที่ใจ

“ในหลวงอยากจะให้เราเจริญ ถ้าเราไม่ตอบสนอง พวกเราก็ทั้งหมด” แก้ว เล่าให้ฟังถึงเมื่อครั้งที่ได้ไปดูงานการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ว่า “เรานำแนวพระราชดำริของในหลวงมาทำที่นี่แล้วผลมันส่งขยายไปทั่วประเทศ คิดดูซิว่า จากลำน้ำแม่เสริม ลงสู่แม่น้ำวัง จากน้ำวังก็ลงสู่เจ้าพระยา ทีนี้เราคิดว่าน้ำวังสายนี้เป็นน้ำที่สะอาด เป็นน้ำที่ไม่มีตะกอน ไม่มีขยะลง ผลก็สู่น้องชาวไทย ก็คิดอย่างนี้ครับ สภาพป่าของเราก็ยังเต็มกว่า แต่ว่าเราไม่มีน้ำแต่ของเขามีน้ำ ไฟไม่ไหม้ป่า มีการรักษาป่าที่ดี เมื่อกลับมาก็ช่วยกันสร้างฝาย เพราะว่าอยากจะให้เรามีน้ำโดยใช้ไม้และของที่หาได้จากป่าทั้งนั้นไม่ต้องลงทุนเพียงแต่ลงแรงเท่านั้นก็ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดปีทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นมากไม่ต้องตัดไม้ สัตว์ในป่าก็เพิ่มมากขึ้น”

ทำฝายมันได้ผลจริงๆ

หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำแม่เสริม เล่าถึงผลสำเร็จของการทำฝายชะลอความชุ่มชื้น ให้พวกเราฟังว่า “เมื่อกลับมาชาวบ้านก็ทำฝายเข้านาทำแบบชาวบ้าน เมื่อทำผ่านไปผลของปีแรกน้ำอยู่นานกว่าที่เคยอยู่ ปกติฝนตกมาน้ำในห้วยจะไหลทีเดียวหมด แต่เมื่อทำฝายในห้วย หลังฝนตกผ่านไปเป็นเดือนก็ยังมีน้ำไหลอยู่

น้ำยังซึมเป็นเดือนชาวบ้านก็แปลกใจว่า **เอ๊ะทำฝายมันได้ผลจริง** เมื่อก่อนฝนตก ๓ ชั่วโมง หลังจากฝนตกน้ำก็หมดแล้ว แต่ที่นี่ ๑ เดือน น้ำยังอยู่ได้ผล

พอปีที่ ๒ ทำฝายขึ้นมาเริ่มเห็นน้ำไหลในลำห้วย พอปีที่ ๓ ปีที่ ๔ มีน้ำไหลตลอด ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่แปลก ชาวบ้านบอกเองว่า

ทำฝายแล้วมีน้ำดิบเพิ่มมากขึ้น คือ น้ำในบ่อเพิ่มจากปกติ น้ำในบ่อจะแห้งพอมีฝายแล้ว น้ำดิบเพิ่มขึ้นยึดอายุของน้ำในบ่อได้นานขึ้น เราก็ขออย่างนี้ พบกันครึ่งทาง พื้นที่เราทำ ฝายเราแบ่งเป็น ๒ ฟากลำห้วย ฟากหนึ่งเขาขอใช้วิธีการบวชป่า โดยไม่เข้าไปแตะต้อง ด้านนั้น ส่วนอีกฟากให้ใช้ทำประโยชน์ได้ เมื่อดูสภาพของทั้ง ๒ ฟากจะเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนฟากนี้มีการทำฝายชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริไม่เข้าไปแตะต้องป่า น้ำมามากขึ้น ส่วนอีกฟากเหมือนเดิมคือไม่มีน้ำเลย”

ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

เริ่มแรกหลังจากไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษากการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ฯ ชาวบ้านกลับมาทำดูแบบอย่างตามที่ศูนย์ศึกษากการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยฮ่องไคร้ฯ และทำตามอย่างที่เขาเคยทำแบบชาวบ้าน พอถึงหน้าฝน ก็ถามว่าทำแล้วมันไม่พังหรือ ชาวบ้านบอกเขารู้ว่าตรงไหนจะพังหรือไม่พัง ใช้ภูมิปัญญาของเขา “ผมก็เปรียบเทียบว่าทำแบบความรู้ของคุณ กับอย่างทำตามหลักวิชาการที่ผมทำ สรุปคือทำตามวิชาการมันพังซะ ๘๐% ของชาวบ้าน เหลือประมาณ ๒๐% มันกลับกันตัวเลขมันกลับกัน จ้ะเราก็เออทำแบบชาวบ้านดีกว่า พอทำผ่านไปผลปีแรกเขาก็ว่าทำไมน้ำมันมีนานกว่าที่เคยอยู่ ปกติหน้าฝนตกมาบับน้ำในห้วยจะไหลทีเดียวหมด แต่พอเราไปทำฝายในห้วยเนี่ย พอหลังฝนตกปีนั้นแหละ แล้วอาทิตย์นึงยังมีน้ำไหลอยู่ ๒ อาทิตย์ยังมีน้ำไหลอยู่ ๓ อาทิตย์ ยังมีน้ำไหลอยู่ ต่อมาเป็นเดือน” คำบอกเล่าที่หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำแม่เสริม ได้เล่าให้ฟังถึงการปฏิบัติงานจริงจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับชาวบ้านบ้านโป่งน้ำร้อนแห่งนี้

เรียบง่ายประหยัด

คำ เชียงแขก อายุ ๔๖ ปี ราษฎรบ้านโป่งน้ำร้อนอีกคนหนึ่ง ซึ่งมีอาชีพตัดไม้ และต่อต้านการทำฝายในช่วงแรก ได้เล่าให้ฟังว่า “แรกๆ ก็ไม่คิดจะทำได้ ไปแอบดูจะทำอะไรกัน ให้ภรรยาไปคอยดูก่อน เขาก็เอาจริง ทำได้ก็เลยลองดูบ้างก็ทำได้ไม่ยาก วัสดุที่มีในหมู่บ้านโดยใช้ไม้ไผ่ หิน ที่เราหาได้ง่าย และจะไม่ทำแน่นมากจะทำหลวมๆ พอน้ำไหลผ่านได้แล้วไปไม้ก็มาอุดให้มันแน่นขึ้น เมื่อสร้างได้ไม่นานก็มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อก่อนไม่มีน้ำ พอเริ่มทำก็มีน้ำ น้ำดิบจะออกมาจากภูเขา จะมีต้นไม้ใหญ่ น้ำออกมาเป็นบ่อๆ น้ำจะออกมาโดยธรรมชาติ ทำให้ทำการเกษตร เลี้ยงวัวขายได้ ทำนา ปลูกถั่วได้ ถือว่าเป็นเพราะในหลวงทำให้ชีวิตใหม่กับพวกเรา”

คำ เชียงแขก

อุปกรณ์ที่ใช้ทำฝายที่สำคัญๆ ประกอบด้วย ไม้ท่อน หรือไม้ไผ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๔ - ๖ นิ้ว ไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๓ - ๔ นิ้ว ทวาย หิน กิ่งไม้ ใบไม้ในพื้นที่ วิธีการดำเนินการโดยสำรวจ และตัดพื้นที่ ตอกหลักไม้ท่อน

หรือไม้ไผ่วางลำห้วย ระยะห่างประมาณ ๑๕ - ๒๐ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๓.๐๐ - ๔.๐๐ เมตร นำไม้ไผ่ผ่าครึ่งนำมาวางด้านหน้าหลักไม้ท่อนที่ตกลงไป ตั้งแต่ด้านหลังของตัวฝายขึ้นไปเรื่อยถึงหน้าฝาย นำเศษไม้ ใบไม้ ทวาย หรือ วัสดุที่หาได้ในบริเวณนั้นมาใส่ตามช่องระหว่างไม้ไผ่ผ่าตั้งแต่หลังฝายถึงหน้าฝาย

จากความร่วมมือแรงร่วมใจ

วิลาศ ผู้ดูแลคลีกับการจัดการต้นน้ำด้วย ฝายชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริ ได้เล่าให้ฟังเพิ่มเติมว่า “ประธาน อบต. เสริมงาม เคยพูดกับผมเมื่อก่อนว่าคนอำเภอเสริมงามเป็นพวกขานอ้อย คือคายทิ้งไม่มีใครสนใจ แต่เดี๋ยวนี้เวลาจังหวัดจะทำโครงการอะไรจะยกตัวอย่างอำเภอเสริมงามเป็นพื้นที่ที่ให้ความร่วมมือดี จากที่เขาไม่ให้ความร่วมมือเดี๋ยวนี้เขาเป็นตัวตั้งตัวตีทุกอย่างในการดูแลป่าในการจัดทำฝายตรงไหนตรงนั้นเขาเป็นคนกำหนด เขาก็ร่วมแรงร่วมใจกันทำนอกเหนืองบประมาณความจริงประมาณ ๒๐ ตัว เขาทำได้ถึง ๖๐ ตัว เวลานอกเหนืองานก็ไปทำเพราะเวลาเขาตั้งใจทำก็ไปนอนค้างคืนทำโดยอุปนิสัยของชาวบ้าน เรามีเวลาร่างงานแทนที่จะไปทำโน่นทำนี่ ก็ไปช่วยกันทำฝายในป่าดึกว่า ซึ่งผมไม่เคยเจอที่อื่น แล้วผมก็ไม่เคยทำงานอย่างนี้มาก่อน ฝายนี้ผมเพิ่งมาชักจูงชาวบ้านและเพิ่งเห็นว่าการที่**ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำงาน เราจะได้ผลงานเกินคาด** เพราะผมเคยอ่านพระราชดำริ **การจะปลูกป่าต้องให้ชาวบ้านปลูก ต้องปลูกป่าในหัวใจชาวบ้านเสียก่อน**”

วิลาศ ได้กล่าวให้ฟังด้วยน้ำเสียงที่ภาคภูมิใจที่ชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันและผลที่ออกมาที่ชาวบ้านได้ประโยชน์เต็มที่ พร้อมกับได้กล่าวเสริมอีกว่า

“เมื่อการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นที่อำเภอเสริมงาม ประสบผลสำเร็จ นายอำเภอได้ให้ความสนใจ ผู้ว่าราชการจังหวัด ก็ว่ามันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้มีการพัฒนา ซึ่งสามารถเห็นผลได้เลย ทางจังหวัดจึงสั่งการให้อำเภอช่วยกันดำเนินการทำฝาย ฝายชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริทั่วทั้งจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ ซึ่งถือได้ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่อำเภอเสริมงามได้จุดประกายการอนุรักษ์ให้บังเกิดขึ้น”

จันทร์ดี ดีบัติ

บทสรุป

จากการที่ได้สัมผัสกับสภาพพื้นที่บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเสริมงาม ภายในเวลาไม่มากนัก เราได้สัมผัสถึงสภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านบริเวณนี้ที่ได้อาศัยพักพิง และดำรงชีพบนผืนป่าแห่งนี้ด้วยการหาของป่า และพืชพรรณธัญญาหารนานาชนิด ซึ่งยังคงให้ความสมบูรณ์ และหล่อเลี้ยงชีวิตให้แก่ราษฎรได้ยังชีพ และสิ่งที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นยังสามารถดำเนินชีวิต ได้อย่างพอมิพอกิน ไม่ร่ำรวยแต่มีความยั่งยืนเปี่ยมด้วยกำลังใจ เพราะพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงนำวิถีทางแห่งการหลุดพ้นจากความเดือดร้อนแห่งแล้งกันดาร สร้างความร่มเย็น และเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ดังเดิม ทุกชีวิตได้อาศัยร่มเงา ดังที่จันทร์ดี ดีบัติ ชาวบ้านโป่งน้ำร้อนได้เล่าสรุปสุดท้ายว่า

“พระเจ้าอยู่หัวดี รักพระองค์ท่าน ท่านทำให้มีน้ำ ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ช่วยเหลือให้อุดมสมบูรณ์”

"ทรงให้กำลังใจในการทำงาน"

จากคำสัมภาษณ์ **นายจรรย์ ตูยานนท์** กรรมการมูลนิธิชัยพัฒนาและที่ปรึกษาสำนักงาน กปร.

จรรณจิรา จันทร์โอ เรียบเรียง

นายจรรย์ ตูยานนท์

เมื่อเอ่ยถึง “น้ำ” หลายคนคงนึกถึง **การชลประทาน** ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งน้ำของประเทศไทย ซึ่งคอดลัมน์ในความทรงจำประจำฉบับนี้ใคร่ขอแนะนำ **นายจรรย์ ตูยานนท์** บุคคลที่มีความสำคัญในเรื่องของน้ำมาตั้งแต่ครั้งที่เป็นนายช่างใหญ่กรมชลประทาน จนกระทั่งมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมชลประทานระหว่างปี ๒๕๓๑-๒๕๓๓ ซึ่งจากหน้าที่การงานนี้เองทำให้ได้สนองงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

แม้ในปัจจุบันท่านเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้มาดำรงตำแหน่งกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา และรับหน้าที่เป็นประธานกรรมการโครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประธานคณะกรรมการดำเนินงานก่อสร้างวัดพระราม ๙ กาญจนภิเษก ไวยาวจักร วัดพระราม ๙ กาญจนภิเษก ประธานคณะทำงานโครงการ ๘ ประสงค์ได้รองประธานกรรมการในคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลตามพระราชดำริ กรรมการบริหารโครงการระบบเครือข่าย เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำแห่งประเทศไทย และที่สำคัญท่านยังเป็นที่ปรึกษาสำนักงาน กปร. อีกด้วย

ดังนั้น วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับนี้จึงได้ขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของน้ำ และพระอัจฉริยภาพ พระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ต้องใช้ความละเอียดและวินิจิเคราะห์อย่างดี

“ผมมีแนวทางในการสนองพระราชดำริสมัยที่เป็นอธิบดีกรมชลประทาน แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ ถ้าเป็นโครงการพระราชดำริ จะทรงกำหนดในแผนที่ ๑ : ๕๐,๐๐๐ กำหนดในพื้นที่ซึ่งเรื่องนี้ในการสนองพระราชดำริ กรมชลประทานจะพยายามหาข้อมูลอย่างละเอียดในจุดนั้น ซึ่งมักจะด่วน สำหรับการออกแบบและการตรวจสอบต่างๆ บางครั้ง ต้องมีการสำรวจทางธรณีวิทยาหรือสำรวจทางชนิดของดิน ลักษณะดินจำเป็นจะต้องทำโดยละเอียด แล้ววางโครงการขึ้นไป ถ้าถูกต้องตามพระราชประสงค์จะทรงกำหนดลงมา ซึ่งงานนี้ต้องใช้ความละเอียดและวินิจิเคราะห์เป็นอย่างดี

ถ้าเป็นลักษณะเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วมอย่างประสบความสำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ หรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ มักจะกำหนดในแผนที่ต่างๆ ว่าแนวคลองอันนี้เป็นอย่างไร ในแนวความคิดของผมที่สนองพระราชดำริ จะหารายละเอียดต่างๆ เป็นต้นว่า รับสั่งมาว่าคลองนี้เป็นอย่างไร เราจะดูว่าคลองนี้ลึกเท่าไร ยาวเท่าไร ต่อจากจุดไหนเป็นอย่างไร เนื่องจากพระองค์ดูจากแผนที่จะไม่รู้ลักษณะตรงนี้ น้ำไหลจากทางไหนไปทางไหน สภาพตลิ่งสภาพคลอง จะต้องปรับปรุงอะไรเพื่อที่เวลาพระองค์ทอดพระเนตรในแผนที่แล้ว จะได้นึกออกเหมือนกับได้ทอดพระเนตรเอง คลองนั้นน้ำไหลอย่างไร ไปสัมพันธ์

กับที่ไหนจริงๆ เลย อันนี้เป็นกรวางแนวทางที่ผมได้ทำ หลังจากนั้นจะต้องมีการติดตามงานอย่างใกล้ชิด ผลเป็นอย่างไร”

แนวพระราชดำริเริ่มแรกในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม

“ผมขอยกตัวอย่างอันแรกก่อน เพื่อจะเข้าถึงที่ได้ทรงกำหนดหรือว่าเป็นแผนการซึ่งเราได้รวบรวมไว้ในการแก้ไขและป้องกันน้ำท่วมในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ทรงลงมาแก้ปัญหาด้วยพระองค์เอง ประมาณต้นเดือนตุลาคมได้ทรงให้ท่านอธิบดีชลประทาน คุณสุนทร เรื่องเล็ก และผมซึ่งตอนนั้นเป็นนายช่างใหญ่ ฝ่ายโยธาของกรมชลประทานเข้าเฝ้าฯ และทรงให้เล่าถึงสภาพต่างๆ ของน้ำท่วมในขณะนั้น ซึ่งตอนนั้นทำความเดือดร้อนให้กับประชาชนอย่างมากคงจำกันได้ หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง และหมู่บ้านเสรีซึ่งน้ำท่วมถึงชั้นที่ ๒ ทรงสอบถามข้อมูล แล้วเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เองในวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๖ เสด็จฯ โดยเฮลิคอปเตอร์

ในวันนั้นผมจำได้ว่าในเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งมี พลเอกนวล จันตรี สมุหราชองครักษ์ พลเอก เทียนชัย จันทมุกดา รองราชสมุหองครักษ์ คุณเล็ก จินดาสงวน นายทหารจากกรมแผนที่ และตัวกระผมเอง บินขึ้นตรวจสภาพต่างๆ เมื่อลงมาแล้วทรงเรียกทั้งหมดเข้าเฝ้าฯ ในสวนจิตรลดา และได้ทรงกำหนด ซึ่งอันนี้ถือเป็นจุดแรกที่ทรงแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทรงกำหนดว่า

ต้องสร้างทำนบคลองแสนแสบตรงคลองบางกะปิ ทำนบคลองแสนแสบนี้ มีประตูระบายน้ำอยู่ตรงกลางทำนบ สามารถควบคุมปริมาณน้ำในคลอง

แสนแสนส่วนท้ายทำนบ และชะลอน้ำด้านเหนือทำนบ ซึ่งไหลมาจากทุ่งทางตะวันออก และคลองแสนแสบ ตอนนเอง เมื่อปริมาณน้ำในคลองแสนแสบท้าย ทำนบลดปริมาณลงแล้วน้ำจากคลองบางกะปิ ซึ่งเป็น ตัวการทำให้ท่วมบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหง และ หมู่บ้านเสรี จะไหลดีขึ้นทำให้ระดับน้ำท่วมบริเวณ ดังกล่าวลดลงอย่างรวดเร็ว เวลาเดียวกันต้องขุดลอก และปรับปรุงทางน้ำในคลองแสนแสบเองในส่วนที่ต่อจาก ปากคลองบางกะปิ ลงมาถึงคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งมี สถานีสูบน้ำขนาดใหญ่ของกรุงเทพมหานคร ทรงแท้งหนด ว่า เราจะต้องเร่งให้ได้

๑. สร้างทำนบ กรมชลฯ ได้สร้างทำนบใช้ เวลาราว ๕ วัน หลังจากรับสั่งให้สร้างทำนบ

๒. ให้ทำการขุดลอกคลองแสนแสบกับคลอง ผดุงกรุงเกษมแล้วให้เสริมคันตลิ่งที่ต่ำ เพื่อน้ำที่กระทบ ท่วมตัวรามคำแหงกับหมู่บ้านเสรีจากคลองบางกะปิ เมื่อน้ำจากคลองแสนแสบไหลไม่คล่องก็ท่วมอยู่อย่างนั้น ถ้าเราทำทำนบหรืออะไรแล้วน้ำมันก็จะลดลงเร็ว หลังจากพระองค์เสด็จ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ในวันที่ ๑๐ ทางรัฐบาล ซึ่งตอนนั้น ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีสำนักนายกรัฐมนตรีคือ ร.ต.ท. ชาญ มนุธรรม ได้มีการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง และ กรมชลประทานได้กำหนดแบ่งงานตามพระราชดำรินั้น

กรมชลประทาน สร้างทำนบคลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร เสริมตลิ่งด้านใต้ กองกำลังรักษา พระนคร เสริมตลิ่งด้านเหนือ ฉะนั้นกรมชลประทาน กองกำลังรักษาพระนคร กรุงเทพมหานคร ได้แบ่งส่วน กันขุดลอกคลองแนวระบายน้ำในคลองแสนแสบ คลอง ผดุงกรุงเกษม กรุงเทพมหานคร เร่งปรับปรุงตัวสถานี สูบน้ำให้มีประสิทธิภาพปรากฏว่างานเหล่านี้ได้เสร็จไป

แล้ว ทำให้น้ำในบริเวณรามคำแหงและหมู่บ้านเสรีลดลง ทันตาเห็น อาจจะไม่ได้แห้งเลย แต่ถนนลอยขึ้นมา สามารถสัญจรได้ในบ้านในช่องอาจยังท่วมบ้าง

นับเป็นจุดแรกที่ได้ทรงเข้ามาแก้ไขปัญหาให้กับ ประชาชนหลังจากปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ทรงโปรดฯ ให้ ผู้เกี่ยวข้องเข้าเฝ้าฯที่พระตำหนักสวนจิตรลดา โดยเฉพาะ ผมได้ร่วมเข้าเฝ้าฯ ตลอดเวลา ได้พระราชทานพระราชดำริ ในการช่วยกรุงเทพมหานคร ทางฝั่งด้านตะวันออก สรุปลงได้ว่า

๑. ให้เร่งระบายน้ำจากคลองทางด้านฝั่ง ตะวันตก ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ลงทะเล โดยเร็วที่สุด โดยผ่านแนวพระราชดำริซึ่งจะกำหนดขึ้น ในตอนหลังในตอนนั้นยังไม่มีแนว

๒. ให้จัดพื้นที่สีเขียวจากปากคลองบางกะปิ คลองแสนแสบไปจนถึงข้างนอก พยายามทำพื้นที่สีเขียว เพื่อว่าการปลูกสร้างจะได้ไม่ปลูกสร้างขนาดใหญ่ และเวลามีน้ำท่วมน้ำจะไหลได้

๓. ในกรุงเทพมหานครควรสร้างเขื่อนขนาด ย่อมๆ ในเขตชุมชน เพื่อช่วยเหลือในเขตอ่อนนุชและ บริเวณใกล้เคียง

๔. กรุงเทพมหานครควรสร้างสถานที่เก็บน้ำ ต่างๆ อาจจะเป็นหนอง เป็นคลองแล้วขยายทำ ความลึกให้ได้ จะเห็นได้ว่าบึงหนองบอนตรงศูนย์วิจัย ก็เนื่องมาจากพระราชดำรินี้ และนอกนั้นกรุงเทพฯ ได้ดำเนินการอีกหลายทาง

๕. สุดท้ายคือให้ขยายทางน้ำกับเปิดทางน้ำ ในจุดที่ติดกับกรมทางหลวง ให้กรมทางหลวงช่วยดูแล กับทางรถไฟ ซึ่งน้ำมันไหลไม่ทันให้ขยายเป็นการด่วน

นอกจากนี้ยังได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมอีก เป็นต้นว่าสำหรับทุ่งราบภาคกลาง โดยเฉพาะในลุ่มน้ำเจ้าพระยาทรงกำหนดว่าต้องสัมพันธ์กันหมดในการระบายน้ำของเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งเป็นเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตหรือเขื่อนต่างๆ ของกรมชลประทานที่น้ำไหลลงมา จะต้องกำหนดให้มันพอดีกันไม่ให้มันท่วมกรุงเทพฯ แล้วน้ำที่ไหลลงที่ระบายออกมาแล้วอาจจะฝืนตกในช่วงบน ให้คิดว่าแม่น้ำเจ้าพระยาในจังหวัดนครสวรรค์ ก่อนถึงเขื่อนเจ้าพระยา เป็นจุดรวมสำคัญ ให้หาทางระบายออกทางฝั่งตะวันออกและตะวันตกโดยระบบชลประทาน เพื่อที่จะแบ่งเบาปริมาณน้ำที่ไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยามาลงกรุงเทพฯ โดยตรง

ต่อมาแนวทางนี้ได้ดำเนินการตามพระราชดำริเป็นการถาวร และในครั้งหลังได้พระราชทานพระราชดำริในการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปีที่แล้ว ควรจะเกิดภาวะน้ำท่วม แต่ไม่เกิดภาวะน้ำท่วมเพราะเขื่อนป่าสักฯ ใช้หลักการเดียวกับที่ทรงรับสั่งโดยการเก็บน้ำบางส่วนไว้ในเขื่อนป่าสักฯ และการระบายให้คำนึงถึงการระบายลงมา หลังจากเขื่อนเจ้าพระยาแล้ว ให้กรมชลประทานและกรุงเทพมหานคร ประมวลกันขึ้นมา

ในเขตของชลประทานควรจะมีคันกันระดับน้ำเท่าไร ซึ่งควรจะต่ำกว่ากรุงเทพฯ และกรุงเทพฯ ควรจะยกระดับตลิ่งมาเท่าไร ถ้ากรุงเทพฯ ยกระดับตลิ่งมากจะทำให้กระทบกับพื้นที่ตอนบนเป็นต้นว่า นนทบุรี ปทุมธานี

แผนที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ว่าน้ำที่มาถึงแล้วหลุดจากเขื่อนเจ้าพระยาถึงแม้จะลงเจ้าพระยาให้พยายามระบายออกทางทิศตะวันออก ตะวันตก

ขณะนี้ได้มีโครงการปรับปรุงคลอง ๑๓ คลอง ๑๔ ตามพระราชดำริ ได้เสริมเพิ่มแนวคันพระราชดำริอีกแนว ซึ่งกักน้ำไว้อีกระดับคือถ้าน้ำมากมาแล้ว ถ้ามีคันพระราชดำริอย่างเดียวกันจะมีข้อแตกต่างน้ำสูงเป็นเมตรข้างนอกเดือร้อนมันจะเกิดการทะเลาะกัน ถ้าเรามีคันอีกคันช่วยกันไว้ ทางโน้นด้วย แทนที่จะเป็นเมตรจะเหลือ ๕๐ ซม. ซึ่งกรมชลประทานกำลังดำเนินการที่จะขยายการระบายให้ได้มากขึ้น

นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงระดับน้ำทะเลหนุน ซึ่งจะหนุนในช่วงเดือนตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม

เป็นจุดวิกฤตที่สุด ถึงทำให้เกิดโครงการไฮโดรไดนามิคขึ้นมา เมื่อโครงการนี้เกิดขึ้นจะเป็นจุดรวมในการดำเนินการแก้ไขต่างๆ คือ เป็นการศึกษาว่าระดับน้ำกับการไหลของน้ำทางเหนือ โดยจุดวัดต่างๆเป็นการวัดแบบ Real time ซึ่งหมายความว่า เมื่อวัดน้ำที่บางไทรจะส่งเข้ามาที่ศูนย์ เช่นเดียวกันทั้งหมด มีประมาณ ๑๔ สถานีจะสามารถประมวลได้น้ำเป็นอย่างไร ขณะเดียวกันเมื่อมีฝนตกหรือมีน้ำที่เราเรียกว่า Site Flow ไหลมา กระทบต่างๆ จะออกมาเป็นตัวเลข อันนี้จะเป็นสมการสำเร็จต่อไป พร้อมทั้งน้ำทะเลขึ้นลงเมื่อไรเมื่อขึ้นลง เรารู้ปริมาณน้ำหรือสภาพต่างๆ แม้แต่การสูบน้ำของกรุงเทพมหานคร ลงไปในแม่น้ำเจ้าพระยา จะรู้ว่าเป็นเท่าไร จะช่วยในการทำนายว่าระดับน้ำที่จะสูงกว่าตลิ่งหรือสูงที่ตลิ่ง น้ำในสะพานพุทธยอดฟ้า หรือการทำเรือหรือทางปากเกร็ดหรือหน้ากรมชลฯ จะถูกต้องโดยอาศัยเทคโนโลยี เพราะแต่เดิมอาศัยประสบการณ์ของนักวิชาการเท่านั้น

การทำงานทุกหน่วยงานต้องร่วมกันจึงสำเร็จ

“กรมชลฯเป็นหลักกับกรุงเทพมหานคร แต่ในการทำงานจริงๆ ระยะนั้นมันรวมกันหมด คือ โครงการพระราชดำริมีประโยชน์อยู่อย่าง หมายความว่าทุกหน่วยงานมาทำงานร่วมกัน รัฐบาลช่วยกัน มีความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งปกติหน่วยราชการ ที่ไม่ใช่โครงการพระราชดำริ จะต่างคนต่างทำ แล้วสิ้นเปลือง เสียเวลา เสียเงินเสียทองและไม่มีประสิทธิภาพ แต่โครงการพระราชดำริทุกหน่วย เป็นต้นว่าในการป้องกันน้ำท่วม ไม่ใช่ทำเฉพาะในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะต้องร่วมกันหมด กรมชลประทาน กรุงเทพมหานคร กรม

แผนที่ทหารบก กรมอุตุนิยม กรมเจ้าท่า กรมโยธาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จะมาร่วมทำโดยมีวัตถุประสงค์ ร่วมกัน มีการประชุมร่วมกันทำให้เกิดความสามัคคี”

พระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้

“เรื่องนี้ทรงสนพระทัย และทรงมีพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำของประเทศไทย เราจะแยกเป็นเรื่องน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเสีย นำมาคิดแต่ละอย่าง คงเป็นไปได้ ต้องมีการคิดร่วมกัน จัดแผนร่วมกันมีการประสานงานร่วมกัน เป็นต้นว่า เราจะแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วมโดยไม่คำนึงถึงภาวะน้ำแล้งที่จะเกิดขึ้น ถ้าปล่อยน้ำจากอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำต่างๆ ลงไปอย่างมากถ้าเผชิญฝนไม่ตกในปลายฤดูจะกระทบถึงฤดูแล้งในปีหน้า เช่นเดียวกัน ต้นตอต่างๆ ไม่ว่าจะน้ำท่วมหรือน้ำแล้งจะทำให้เกิดภาวะน้ำเสีย ซึ่งทั้งหมดเป็นองค์รวมในเรื่องปลายเหตุ ฉะนั้นการแก้ไขปัญหานี้ทั้ง ๓ อย่าง จำเป็นที่จะต้องแก้ไขด้วยกัน

พระองค์ทรงรับสั่งไว้ไม่เป็นที่แน่ชัด แต่รับสั่งไว้บางตอนที่ผมจะพอประมวลได้ ว่าในการแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องพิจารณาร่วมกันพิจารณาด้วยกัน โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเรื่องน้ำแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งเราควรจะแยกเป็นแต่ละลุ่มน้ำให้เกิดขึ้นให้ได้ ปัญหาเหล่านี้จะได้คลี่คลาย เพราะว่าเรามีแผนที่แน่นอน หน้าที่โครงการ ๖ ประสงค์ใด ได้กำหนดเรื่องนี้ขึ้นมา แล้วก็จัดทำรายงานเป็นโครงการรอบประสานการดำเนินงาน และแผนงานของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาทั้งตอนบนและตอนล่าง ซึ่งเอกสารเหล่านี้ตอนหลังทางสภาพัฒน์ฯยอมรับและฝ่ายรัฐบาลเห็นชอบ และกำหนดงานต่างๆ ที่จะดำเนินงาน”

ความประทับใจที่ได้ถวายงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

“ประทับใจหลายเรื่องครับในระยะปี ๒๕๒๖ ท่านจะเรียกผมว่า จริย์, คุณจริย์ หรือ ช่างจริย์ ส่วนมากจะเรียกช่างจริย์ไม่ได้รับสั่งมาเอง แต่รับสั่งกับศรภ. และศรภ. โน้ตมาว่า ใช้ช่างจริย์ไปดูโนน คุณนี่อันนี้ผมถือว่าประทับใจอย่างที่สุด อันนี้เป็นเรื่องหนึ่ง

แม้แต่ในการทำงานต่างๆ ทรงให้กำลังใจ

เป็นต้นว่า เมื่อเราได้เข้าเฝ้าฯ ที่พระตำหนักสวนจิตรลดาฯ ทรงรู้ว่าเราทำงานหนัก ทรงบอกให้ทำไปนะ ประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้ หรือบางทีทรงให้เข้าเฝ้าฯ ในสวนจิตรลดาฯ กำลังคุยที่พระองค์รับสั่งอยู่บางครั้ง ๓ - ๔ ชั่วโมง ตั้งแต่ ๕ โมงเย็นถึง ๓ ทุ่ม ๔ ทุ่ม ในขณะที่น้ำกำลังท่วม ฝนกำลังตกลงมา พอเสียงฝนตกลงมาดังกราวถูกหลังคา เราจะได้ยินจะทรงหยุดนิ่ง เรามองกันว่าพระองค์ทรงหยุดนิ่งทำไม ทรงรับสั่งว่า เอาอีกแล้วมาเพิ่มภาระให้พวกเราเหนื่อยกันมากขึ้นไปอีกแล้ว มีภาระให้ประชาชนเขาทุกซักร้อนอีกแล้ว ต้องช่วยกันแก้ไข ทรงรับสั่งทั้งให้กำลังใจทั้งหมดเรียกว่าสนุกระครับ

ได้ถวายงานอีกเรื่องหนึ่งที่ผมซึ่งมากคือ ในครั้งนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรตรวจงานทางเขตหนองแขม เขตราชบุรีบูรณะ บางขุนเทียน ทางฝั่งธนฯ ก่อนที่ผมทราบว่าจะเสด็จฯ ผมเองได้ไปเตรียมงาน จะทรงทอดพระเนตรแนวทางที่คลองราชมนตรีหรือคลองสายใหญ่ต่างๆ ที่ลอดพวกถนนทางรถไฟต่างๆ ซึ่งได้กำหนดไว้ ผมเองได้ไปดูล่วงหน้าไว้แล้ววันที่ผมไปดูเขื่อนน้ำมันไม่ท่วม ผมได้เตรียมบูไม้ทางเสด็จฯ เป็นที่เรียบร้อย พอถึงวันที่เสด็จฯ จริงๆ น้ำท่วมรถพระที่นั่งครั้งล้อเลย เป็นช่วงน้ำทะเลขึ้นพอดีเลย

พระองค์เสด็จฯ ลุยน้ำจนถึงสะพานข้ามคลองทางรถไฟ ตอนที่ลงมาจะไปดูคลองกับคันคลองอีกอันพระองค์ต้องทรงกระโดดข้าม ตอนนั้นผมนึกในใจเห็นพระองค์ทรงโดดใจมั่นหวิว ได้กราบบังคมขอพระราชทานอภัยโทษ พระองค์ทรงพระเมตตา รับสั่งว่า ไม่เป็นไรๆ ไปดูนับเป็นพระเมตตาของพระองค์จริงๆ”

เครื่องหมายสำนักงาน กปร.

ถาม

ตอบ

อยากทราบชื่อเต็มของสำนักงาน กปร. และคำอธิบายความหมายของตราเครื่องหมายของสำนักงาน กปร.?

ชื่อเต็มของสำนักงาน กปร. คือสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และตราเครื่องหมายทางราชการของ สำนักงาน กปร. เป็นรูป “หนุมานอาสาภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฏครอบพระอุณาโลมภายในช่มเรือนแก้วมือขวาถือธง มือซ้ายถือตรี เหาะลอยอยู่เหนือลายเมฆ” มีความหมายดังนี้

หนุมานเป็นพญาวานร ทหารเอกของพระราม (พระนารายณ์อวตาร) มือขวาถือธง หมายถึง ลูกพระพาย (ลูกลม) ที่มีฤทธานุภาพหวดเป็นดาวเป็นเดือน เหาะอยู่เหนือเมฆ มือซ้ายถือตรีเป็นเทพอาวุธประจำกาย มีความสามารถในหลายๆ ด้าน โดยภาพหนุมานอยู่ในช่มเรือนแก้วครอบด้วยพระมหาพิชัยมงกุฏครอบพระอุณาโลม หมายถึง หนุมาน ได้เข้ามาถวายตัวต่อพระรามและอาสากระทำการต่างๆ โดยติดตามพระรามไปทุกแห่งหน และทำนุบำรุงบ้านเมืองอย่างสันติสุขเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

เส าระมำรุ

ราชาศัพท์ที่ควรรู้

โดย สมลักษณ์ วงศ์งามขำ

ข้าราชการสังกัดสำนักงาน กปร. กิติ หรือหน่วยราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ กปร. กิติ วันหนึ่งอาจจะมีโอกาสได้ใช้ราชาศัพท์ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นการเรียนรู้ราชาศัพท์ และการใช้ถ้อยคำเป็นเรื่องที่พึงกระทำเพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาของตน

คำที่ใช้กันสับสนมีอยู่ด้วยกันหลายคำ อาทิ

เชิญ อัญเชิญ

- ข้าพระพุทธเจ้าใคร่ขอพระราชทาน **เชิญ** เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรฝายน้ำล้นและทรงปล่อยพันธุ์ปลา
- มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่เทพดา **อัญเชิญ** สยามรัฐลึงก์เทวา มาประชุมฟังพระสงฆ์เจริญพระปริตรพุทธมนต์
- หม่อมราชวงศ์วงแก้ว ชุมพล **เชิญ** พระสุพรรณศรี ในพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๓

บรม

เป็นคำที่ใช้สำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะ เช่น พระ**บรม**ราชวินิจฉัย พระ**บรม**ราชานุญาต พระ**บรม**ราชานุญาต พระ**บรม**ราชพิธี**บรม**ราชาภิเษก พระ**บรม**ราชทานพระ**บรม**ราชวโรกาส พระ**บรม**ราชูปถัมภ์ พระ**บรม**ราชโองการ เป็นต้น

กราบบังคมทูลพระกรุณา กราบบังคมทูล

คำราชาศัพท์ทั้งสองคำนี้ แปลว่า บอกทั้งคู่ **กราบบังคมทูลพระกรุณา** ใช้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์เดียว หากเป็นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใช้ **กราบบังคมทูล**

การทดลองแก้ไข

บ่อน้ำเปรี้ยวเพื่อใช้เลี้ยงปลา

ผู้วิจัย : มนูญ บัวทอง เจริญ คำแก้ว
ครรชิต เบญจมาปริญากุล จิระ จันทน

ปัญหาดินเปรี้ยว น้ำเปรี้ยว เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วไปในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพรุ ดินมีสภาพเป็นกรดเปรี้ยวจัด เกิดจากพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำท่วมขังตลอดปี

ดินมีซากพืชซากสัตว์เน่าเปื่อยทับถมอยู่มาก โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสแห่งเดียว มีพื้นที่พรุ ดินเปรี้ยวจัดประมาณ ๒๙๐,๐๐๐ ไร่ จากสภาพดินเปรี้ยวนี้เองที่ทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองกลายเป็นน้ำเปรี้ยวตามไปด้วย ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภค การกสิกรรม และการประมงตามปกติได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ตั้งอยู่ที่ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส) ซึ่งได้ก่อตั้งตามแนวพระราชดำริเพื่อการศึกษา วิจัย ทดลองและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พรุ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในพื้นที่หลาย ๆ เรื่อง

โดยหนึ่งในการศึกษา วิจัย และทดลองดังกล่าวนี้ได้แก่ การทดลองแก้ไขบ่อน้ำเปรี้ยวเพื่อใช้เลี้ยงปลา

ซึ่งแนวการทดลองจะได้แนะนำให้เกษตรกรใช้รูปแบบไปปฏิบัติในบ่อน้ำในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้สามารถเลี้ยงปลาในบ่อที่มีสภาพเดียวกันได้

ในการศึกษา วิจัย และทดลอง **สำนักงานประมงจังหวัดนครราชสีมา** ได้ดำเนินการทดลองใช้บ่อน้ำภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นต้นมา โดยในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ศูนย์ฯ ได้ขุดบ่อขนาด ๔๐๐ ตารางเมตร ความลึกขนาด ๑.๕๐ เมตร จำนวน ๖ บ่อ ซึ่งในเบื้องต้นได้ระบายน้ำจืดเข้าบ่อจนเต็มทั้ง ๖ บ่อ ทิ้งไว้ ๑๕ วัน วัดค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) ของน้ำปรากฏว่าน้ำเปรี้ยว มีความเป็นกรดเป็นด่าง ๒.๘ - ๓.๒๐ จึงได้ทำการระบายน้ำเปรี้ยวออกแล้วปล่อยน้ำจืดเข้าบ่ออีกครั้ง ทิ้งไว้ ๑ สัปดาห์ น้ำก็ยังเปรี้ยวเช่นเดิม จึงได้ทำอยู่ ๖ ครั้ง หรือ ๖ สัปดาห์ แล้วจึงเติมปูนขาวลงไปบ่อๆ ละ ๑๐๐ กิโลกรัม และปุ๋ยคอกบ่อละ ๒๐๐ กิโลกรัม ทิ้งไว้ ๑๕ วัน เพื่อปรับสภาพความเป็นกรดของน้ำในแต่ละบ่อจนน้ำมีคุณสมบัติค่อนข้างเป็นกลางหรือเป็นน้ำจืดแล้ว จึงได้ทดลองเลี้ยงปลา จำนวน ๖ ชนิด ได้แก่ ปลานิลแดง ปลาช่อน ปลาอีสกเทศ ปลาสลิด ปลาดุกลำพัน ปลาดุกด้าน โดยให้อาหารเม็ดในตอนเช้าและตอนเย็น ในอัตรา ๕ เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักปลา

จากการศึกษา พบว่า ปริมาณของปูนขาวและปุ๋ยคอกที่ใช้ในการปรับสภาพความเป็นกรดของน้ำ ทำให้น้ำในแต่ละบ่อมีค่าความเป็นกรดเป็นด่างสูงขึ้น ๖ - ๗.๕ สามารถเลี้ยงปลาได้ แต่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของดินในแต่ละบ่อเป็นสำคัญด้วย ถ้าหากพื้นที่บ่ออยู่ในที่ลุ่มต่ำมาก และดินอ่อนยุบตัวได้ง่าย ความเปรี้ยวของน้ำจะสูงอยู่เป็นเวลานาน

หลังจากการใช้ปูนขาวและปุ๋ยคอกปรับสภาพของน้ำจนเป็นน้ำจืด สามารถใช้เลี้ยงปลาได้ทุกชนิดแล้ว ยังจะต้องคอยตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของน้ำอยู่ตลอดเวลา โดยสังเกตปฏิกิริยาของปลา ซึ่งถ้าหากเห็นปลาลอยหัวหรือไม่ค่อยขึ้นกินอาหารก็แสดงให้เห็นชัดว่า สภาพของน้ำเปลี่ยนไป โดยจะเกิดในช่วงเช้าหรือหลังฝนหยุดตกใหม่ๆ จะเกิดกรณีดังกล่าวบ่อยครั้ง เป็นเพราะน้ำฝนได้ชะล้างเอาหน้าดินเปรี้ยวที่คั่นบ่อลงไปรวมกับน้ำในบ่อ ความเปรี้ยวของน้ำเพิ่มขึ้น จึงได้หาวิธีโดยเอาดินลูกรังมาปูทับบริเวณคั่นบ่อและชานบ่อ โดยปูทับให้หนา ๘ - ๑๐ เซนติเมตร จะช่วยแก้ปัญหาได้

สำหรับการเจริญเติบโตและความเหมาะสมกับชนิดของปลาที่ทนต่อสภาพน้ำเปรี้ยวได้ ขึ้นอยู่กับชนิด จำนวน ขนาด และอาหารที่ให้ที่สำคัญ จากผลการทดลองในครั้งแรก จึงทราบได้ว่าปูนขาวและปุ๋ยคอกสามารถช่วยให้การปรับปรุงบ่อน้ำเปรี้ยวเพื่อการเลี้ยงปลาได้ แต่ต้องกระทำหลังจากระบายน้ำเปรี้ยวออกจากบ่อหลายๆ ครั้งแล้ว สรุปได้ว่า

- การใส่ปุ๋ยคอกหรืออินทรีย์วัตถุ ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง จึงจะให้ผลผลิตของปลาที่เลี้ยงสูง
- การขุดบ่อเลี้ยงปลาในพื้นที่ดินพรุหรือดินเปรี้ยว ไม่ควรขุดบ่อลึก และควรทำคั่นบ่อล้อมรอบให้แข็งแรง บดอัดให้แน่น ป้องกันการเกิดน้ำเปรี้ยว
- การขุดบ่อเลี้ยงปลาในพื้นที่ดินเปรี้ยว ต้องคำนึงถึงแหล่งน้ำที่ใช้และสภาพดิน มิฉะนั้นจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการเก็บกักน้ำสำหรับเลี้ยงปลา เพื่อเปลี่ยนถ่ายน้ำให้เหมาะสมกับปลาที่เลี้ยงและระยะเวลาจับด้วย

- จากการศึกษาในเบื้องต้น เกษตรกรได้นำ
 ประสพการณ์ ไปขุดบ่อเลี้ยงปลาในบริเวณรอบศูนย์ฯ
 หลายราย เพราะได้เรียนรู้แล้วว่าดินเปรี้ยวหรือดินพรุ
 เกิดจากการทับถมของอินทรีย์วัตถุและดินตะกอน มีส่วน
 ประกอบของแร่ไพไรท์ (FeS_2) ซึ่งแร่เหล็กเป็นผลึก สี
 เหลืองทอง เมื่อทำปฏิกิริยากับออกซิเจนจะให้กรดซัลฟู
 ริกสูง ดังนั้น จึงไม่ควรจะขุดทำลายหน้าดินในพื้นที่พรุ
 เพราะจะทำให้ผลึกแร่ไพไรท์ แตกตัวละลายกับน้ำเกิด
 กรดน้ำจืดเปรี้ยว ในการใช้พื้นที่บริเวณพรุทำบ่อเลี้ยง
 ปลา ควรใช้วิธีนำดินจากที่อื่นที่ไม่เปรี้ยวมาล้อมเป็น
 คันให้รอบ แล้วใช้ดินลูกรังปูพื้นบ่อให้หนา ขนาด ๑๐
 เซนติเมตร ระบายน้ำเข้า ๑.๕๐ - ๒.๐๐ เมตร ก็จะสามารถ
 เลี้ยงปลาได้ประมาณ ๖ เดือนถึง ๑ ปี

- ในสภาพปัจจุบันการทดลองปรับปรุงพื้นที่
 ดินพรุเพื่อใช้เลี้ยงปลา ได้ทำการทดลองโดยใช้หินปูน
 (Limestone) ในอัตรา ๑๐ - ๑๔ ตัน/ไร่ แต่ถ้าหากจะ

ใช้ปูนขาวจะต้องใช้ถึง ๙๖๐ กิโลกรัม/ไร่ นอกจากนั้น
 เพื่อให้สภาพน้ำมีความคงทนเป็นน้ำจืดอยู่ได้นานจะต้อง
 ใส่ปุ๋ยคอกอีก ๑๕๐ - ๒๐๐ กิโลกรัม/ไร่ ในระยะเวลา
 ทุกๆ ๖ เดือน จะทำให้การเจริญเติบโตของปลาดีขึ้น
 สำหรับพันธุ์ปลาที่เหมาะสมที่จะเลี้ยงในดินพรุได้
 ค่อนข้างดีคือ ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาสลิิด และ
 ปลาดุกลูกผสม ส่วนปลาที่ไม่เหมาะสม คือ ปลาไน สวาย
 ยี่สกและปลาช่อน

หากเกษตรกร หรือท่านใด สนใจอยากจะ
 ทราบข้อมูลเพิ่มเติม หรือคำแนะนำในการเลี้ยงปลา
 ในพื้นที่ดินเปรี้ยว ขอให้ติดต่อกองประมง ศูนย์ศึกษา
 การพัฒนาพิกุลทองฯ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอ
 เมือง จังหวัดนราธิวาส ๙๖๐๐๐ โทร. (๐๙๓) ๕๑๓-
 ๕๖๒๓

เมื่อวันที่ ๙ มกราคม - ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ แปรพระราชฐานยังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านศิลปาชีพ โดยมีราษฎรนำผลงานศิลปะพื้นบ้านและงานฝีมือจากชาวบ้านมาถวายเพื่อทอดพระเนตร และช่วยเหลือราษฎรในการประกอบอาชีพให้มั่นคงยิ่งขึ้น

ในการนี้ได้เสด็จฯ ติดตามความก้าวหน้าในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ มีอาชีพที่มั่นคงสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

พร้อมกันนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ บ้านอาซึก (เก่า) แม่ตาซ้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๖ สรุปได้ดังนี้ ในด้านการศึกษาควรมีการสอนราษฎร โดยเฉพาะเด็กให้รู้จักการเรียนรู้การดำรงชีวิต อาทิ การใช้น้ำ และการดำเนินการด้านการเกษตร เช่น การจัดทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงปลา เช่นเดียวกับประเทศอิสราเอล ดำเนินการ

ในโอกาสนี้ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมกับได้พระราชทานพระราชดำริแก่เจ้าหน้าที่ของคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ ณ บ้านห้วยสะแพท อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๖ ความว่า “...ให้จัดเจ้าหน้าที่ในพื้นที่มาช่วยเหลือให้ความรู้แก่ราษฎรพร้อมกับติดตามด้วย...”

เมื่อวันที่ ๒๒ - ๒๔ มกราคม ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไอร์บีอแด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สรุปได้ว่า ให้จัดตั้งกลุ่มโดยนำศิษย์เก่าที่ไม่ได้เรียนต่อและไม่ได้ออกไปทำงานนอกพื้นที่ให้เข้ามาอบรมฝึกอาชีพในด้านต่างๆ และให้การสนับสนุนเรื่องทุน

จากนั้น เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ โครงการอาคารบังคับน้ำกลางคลองมูโนะ (ปตร. กลางคลองมูโนะ) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหมู่บ้านโคกอีสุ - โคกโน จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทาน พระราชดำริเกี่ยวกับโครงการนี้ความว่า ในเมื่อมีน้ำสมบูรณ์อย่างนี้ก็ควรทำการขยายพื้นที่ต่อไป

พร้อมกันนี้ ได้เสด็จฯ เยี่ยมชมโครงการฟื้นฟูและพัฒนาการเกษตรในเขตลุ่มน้ำบางนราอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริสรุปได้ดังนี้ ให้นำรูปแบบ GIS ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เรื่องเด็กขาดสารอาหารไปทำที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ให้ไปดูการเปลี่ยนแปลงรายได้ของบ้านปลูลากาบัง ปัจจุบันมีอาชีพปักผ้า และมีการตลาดระบบ E - COMMERCE

เรื่องทฤษฎีใหม่โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบปลูกผักกางมุ้ง ราษฎรมีเวลาเหลือว่างมากเพราะไม่ต้องคอยจับหนอนจับแมลง จึงควรส่งเสริมให้ราษฎรมีงานทำตลอดเวลาจะได้ไม่มีเวลาว่าง

เมื่อวันที่ ๕ - ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช กระบี่ สุราษฎร์ธานี ได้พระราชทานพระราชดำริกับนักเรียน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทำสหกรณ์โรงเรียนบ้านท่าข้าม อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ว่า “การทำสหกรณ์ ทำให้เก่งหลายอย่าง ได้พูดได้ประชุม คิดเลขต่างๆ ...การเรียนสหกรณ์ ถ้าทำก็จะได้ปฏิบัติจริง ซึ่งปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้แต่เต็ม

ลงในช่อง แต่การเรียนการสอนจะทำให้เด็กได้คิดเลขเยอะ”

พร้อมกันนี้ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วย โครงการพัฒนาปลูกข้าวเพื่อบริโภคครบวงจรในนิคมสหกรณ์อ่าวลึกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกระบี่ โครงการทดสอบการใช้น้ำมันปาล์มเพื่อทดแทนน้ำมันดีเซลในเครื่องจักรกลการเกษตร จังหวัดสงขลา และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดกระบี่

เมื่อวันที่ ๑๐ - ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินติดตามความก้าวหน้าและเยี่ยมชมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ สกลนคร และนครพนม ในการนี้ได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรความก้าวหน้าและกิจกรรมของโรงเรียน ประกอบด้วยการแสดงของเด็กเล็ก ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด โรงอาหาร - ห้องครัว และทอดพระเนตร โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พร้อมทั้งได้พระราชทานสิ่งของแก่ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูตำรวจตระเวนชายแดน ผู้ดูแลเด็ก ผู้แทนนักเรียนชาย - หญิง พระราชทานพันธุ์ไม้ผลแก่ผู้แทนชาวบ้านและเข้มเข็ดชูเกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ

อนึ่ง ที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ทรงสอบถามเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียของโรงเรียน ซึ่งมีปัญหากลิ่นเหม็นรบกวนการเรียน ซึ่งต่อมามีพระราชดำริเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ที่พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้พิจารณาปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียของโรงเรียนดังกล่าว

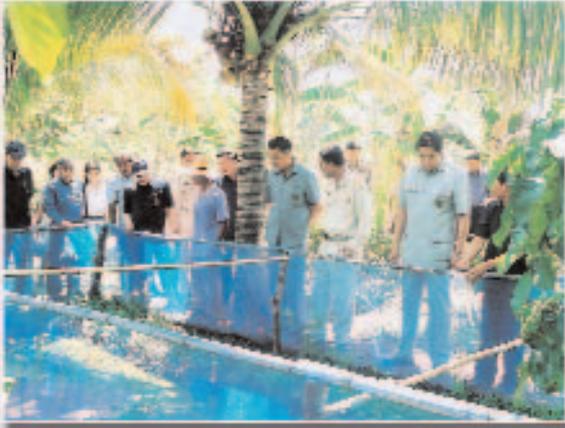
เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตร โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและบำบัดน้ำเสียในเขตพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นโครงการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน ดำเนินการเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๗๒ พรรษา ในปี ๒๕๕๓ โดยได้ดำเนินการจัดการน้ำให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุลทางชีวภาพระหว่างน้ำปลา และพืช ได้ดำเนินการมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี และอยู่ในช่วงของการทดลองปรากฏว่าคุณภาพน้ำในบริเวณเขตพระราชวังบางปะอินดีขึ้นเป็นลำดับ และได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ขั้นตอนต่อไป คือ การดำเนินการด้านชีวภาพ โดยจะทำการขุดลอกโคลนเลนที่ทับถมในแหล่งน้ำเพื่อก่อสร้างบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และปรับปรุงจัดลำดับชั้นของโซ่อาหารและฐานอาหารในสระเพื่อให้มีความเหมาะสมกับชนิดของปลา

เมื่อวันที่ ๑๙ - ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดน่าน เพื่อทรงติดตามผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานและทอดพระเนตรกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ๕ แห่ง ในการเสด็จฯ ครั้งนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ความว่า ให้เปิดการเรียนการสอนในชั้นมัธยมปลายก่อน และการสอนให้อะไรง่ายๆ ในพื้นที่มาประยุกต์ใช้ในโครงการวิชาชีพ โดยให้การเรียนสัมพันธ์กับท้องถิ่น และให้เน้นการเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปเรียนต่อขั้นสูงได้

จากนั้น เสด็จฯ ยังโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำอีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน และได้พระราชทานพระราชดำริ ความว่า ให้นำหน่วยงานต่างๆ มาร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่โครงการ โดยใช้รูปแบบจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ทั้งนี้ควรจะมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์

เมื่อวันที่ ๒ และ ๓ เมษายน ๒๕๔๖ นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี และนายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ได้เดินทางไปตรวจเยี่ยมและติดตามความก้าวหน้าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย โครงการก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ไปยังพื้นที่การเกษตรในเขตอำเภอเขาวง โครงการขุดสระกักเก็บน้ำตามทฤษฎีใหม่ อำเภอเขาวง โครงการจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎรนิคมสร้างตนเองลำปาว และโครงการปรับระบบการปลูกมันสำปะหลัง เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน อำเภอสหสันธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ซึ่งในการนี้ ฯพณฯ องคมนตรี ได้มีนโยบายเห็นควรให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างจังหวัดมุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อพิจารณารื้อหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการก่อสร้างอุโมงค์ผันน้ำ รวมทั้งให้เร่งรัดการก่อสร้างถนนเข้าจุดที่จะก่อสร้างอุโมงค์และให้ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร ในโครงการขุดสระกักเก็บน้ำตามทฤษฎีใหม่ อาทิ กลุ่มส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชน กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ทำน้ำสกัดชีวภาพที่ทำจากวัสดุท้องถิ่น กลุ่มแกะสลัก เป็นต้น

นอกจากนี้ยังเน้นถึงความสำคัญของการบริหารและจัดการน้ำของโครงการจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎรนิคมสร้างตนเองลำปาวฯ โดยให้มีการใช้มิเตอร์น้ำสำหรับน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกด้วย

เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๖ นายจตุรภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา องคมนตรี นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี และนายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี ได้เดินทางไปตรวจเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานในโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี และโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ของโครงการสูบน้ำแก่งคอย - บ้านหมอ

และโครงการขยายผลทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้แก่ราษฎรบริเวณรอบพื้นที่โครงการ จำนวน ๒๐๖ ราย ปัจจุบันดำเนินการไปแล้ว ๑๐๔ ราย โดยได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว เพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพได้ดีขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีน้ำเพียงพอในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ราษฎรจึงมีความต้องการให้จัดทำระบบท่อส่งน้ำไปยังสระเก็บน้ำในไร่นาของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ซึ่ง พณฯ องคมนตรี ได้ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าว โดยขอให้ทางเกษตรอำเภอแนะนำเกษตรกรให้ช่วยหน่วยงานราชการในการขุดคลองเพื่อรับน้ำไปยังสระน้ำของเกษตรกรเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องรอนหน่วยงานราชการเพียงอย่างเดียว

เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เวลา ๑๔.๐๐น.

นายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการบริหารโครงการเขื่อนแควน้อยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการเขื่อนแควน้อยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ ๒/๒๕๔๖ ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก เพื่อทราบถึงแผนการดำเนินงานโครงการในระยะ ๕ ปี ในการประชุมครั้งนี้ ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำความเข้าใจกับราษฎร การสอบสวนสิทธิ์ที่ดินเพื่อการก่อสร้าง รวมถึงการชดเชยค่าที่ดินอย่างเป็นธรรม ตลอดจนกระบวนการ เตรียมการ ในการก่อสร้างเพื่อเป็นการเตรียมการรองรับงานก่อสร้างที่จะมีขึ้นในปีงบประมาณ ๒๕๔๗ และให้การก่อสร้างเขื่อนแควน้อยอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเก็บกักน้ำ และสร้างประโยชน์ให้กับราษฎรได้โดยเร็วต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ

๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาประเทศให้บังเกิดความยั่งยืน

๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้ได้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น

ดำเนินการโดย

กองประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๗๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม) ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๘๐-๖๑๙๓-๒๐๐

โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๖๒๐๖

<http://www.rdpb.go.th>

e-mail : pr@mail.rdpb.go.th

บทความ หรือข้อเขียนต่างๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วารสาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ เดือนเมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๖

ที่ปรึกษา

นายปานเทพ กล้านรงค์ราชู

เลขาธิการ กปร.

นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ

รองเลขาธิการ กปร.

นายสมพล พันธุ์มณี

รองเลขาธิการ กปร.

นายปกรณ์ สัตยวงษ์

ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร.

คุณกานต์ พรหมศิริ

ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร.

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์

ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร.

บรรณาธิการ

นางสาวศรีนิตย์ บุญทอง

บรรณาธิการบริหาร

นายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์

คณะบรรณาธิการ

นายปวิตร์ นวะมะรัตน

นายประสาท พาศิริ

นายนคร สำเภาทิพย์

นายรินทร์ กาญจนฤกษ์

กองบรรณาธิการ

นางศศิพร ปาณิกบุตร

นางสาววิไล หมอกอรุณ

นางสำเนียง เปรมประเสริฐ

นางสาวภัสญา จุละจาริตต์

นางสาวจรรณจิรา จันทร์โอ

ฝ่ายศิลปกรรมและประสานการผลิต

นายสุทัศน์ โปธิศิริกุล

ฝ่ายภาพ

นายวิชาญ ธีระสืบสกุล

นายทวีศักดิ์ เป้นคุ้มญาติ

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาวณัฐฤดี แสนทวีสุข

นางสาวสุธิดา พรรณคงษ์

นางสาวรุ่งนภา แซ่ไคว่

